

İçindekiler...

<u>Editörden...</u>	3
Nazan HAYDARI	
<u>Yoğun Bir Yılın Ardından..</u>	5
Gönül PULTAR	
<u>Kitap Yorumu Editörümüzden...</u>	8
Gülbin KIRANOğLU	
IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu: “İç/Dış/Göç ve Kültür”	9
<u>Kayıt Formu</u>	
<u>Konaklama Bilgileri</u>	10
YORUM	
<u>Avrupa’daki Türkiye: Din farkı üyeliğe engel mi?</u>	11
Talip KÜÇÜKCAN	
<u>Halid Ziya Uşaklıgil’i Anma Sempozyumu</u>	14
Ayşe DEMİR	
RÖPORTAJ	
<u>Hakan AYTEKİN’le ‘Hasret Rüzgarı’ Üzerine</u>	17
Serkan ÖZTÜRK	
GÖRÜŞ	
<u>Epistemoloji ve Estetik: Sinema Kuramına Bir Bakış</u>	22
Ömer SAYDAM UYSAL	
KİTAP YORUM	28
<u>Disiplinlerarasılık ve Yanyanalık: Kadın ve Herşey</u>	
Ayten ALKAN	
<u>Kadın Çalışmalarında Yeni Bir Soluk: Kadın Çalışmaları Dergisi</u>	32
Günseli Bayraktutan SÜTÇÜ	

36

Aydınlık Mücadelesi

Pelin TARAN

Geçmişten Geleceğe Türkiye: Ermeni Meselesi ve Avrupa'da Irkçılık

F. SEVİNÇ GRAL

38

Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk

Feryal ÇUBUKCU

42

Etnik ve Toplumsal Kimlikler Nasıl Oluşur

Mehmet Seyfettin EROL

45

Kitap yorumu/eleştirisi yazarken dikkat edilecek hususlar

47

DENEME

Buçuk: Türkiye Çingeneleri zerine Belgesel Film

Suat KOLUKIRIK

48

BİLDİRİ VE MAKALE MAKALE ÇAğRILARI

51

YENİ YAYINLAR

55

DUYURULAR

61

İNTERNET SİTELERİ

64

Knyeye

65

editörden...

2007 yılındaki ilk sayımız *bülten 27* ile tekrar merhabalar... *bülten*'in bu sayısına Demek başkanımız Gönül Pultar'ın 2006 yılının bir değerlendirmesini sunduğu "Yoğun Bir Yılın Ardından" yazısı ile başlıyoruz. Gülbin Kıranoğlu, editörlüğünü yaptığı Kitap Yorumu bölümünün amacı ve *bülten* için önemi konusunda ayrıntılı bir açıklama sunuyor. Eylül ayında gerçekleştirilecek olan *IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu* kayıt formu ve konaklama bilgileri de bu sayıda yer alıyor. Sempozyuma erken kayıt tarihinin 1 Mayıs 2007'de sona erdiğini hatırlatmak isterim.

bülten'in bu sayısında başlattığımız **Görüş** ve **Deneme** başlıklı iki yeni bölümü sizlerin katkılarıyla bundan sonraki sayılarda da sürdürmeye çalışacağız. Bu bölümler *bülten*'in yorum niteliğini genişletmeyi ve kuramsal yapısını güçlendirmeyi hedefliyor. **Görüş** bölümünü kültür araştırmalarının farklı disiplinlerdeki kuramsal ve yöntemsel uygulamalarıyla ilgili görüş sunabileceğiniz bir alan olarak değerlendirebilirsiniz. Bu sayımızda Ömer Saydam Uysal "Epistemoloji ve Estetik: Sinema Kuramına Bir Bakış" başlıklı yazısında epistemoloji ile estetik arasındaki ilişkiyi sinemanın kuramsal tarihi çerçevesinde tartışıyor. Bu konuda karşıt, onaylayıcı veya tamamlayıcı görüşlerinizi veya başka boyutlarda ve disiplinlerde ele alarak kültür araştırmalarının sınırlarını çizmemize veya sınırsızlığını algılamamıza yardımcı olacak görüşlerinizi bekliyoruz. Ayrıca, bundan sonraki sayılarda sizlerin *Türkiye'de Kültür Araştırmaları* konusundaki görüşlerinize yer vererek bu konuya tartışmaya açmak istiyorum: Kültür araştırmalarının Türkiye'deki durumu nedir? Kuramsal ve yöntemsel uygulamalardaki sorunlar nelerdir? Kültür araştırmalarının sunduğu kuramsal çerçeveler Türkiye tarihine ve kültürlerine ne gibi bakış açıları sunmuştur? Özellikle son yıllarda, kültür araştırmaları politik bir duruş sergileyen, aktivizm boyutunun vurgulandığı ve akademi ile günlük hayatın içine geçtiği bir disiplin olarak değerlendiriliyor. Türkiye'de kültür araştırmalarının bu konularda sergilediği duruş(lar) konusunda neler söyleyebiliriz? Burada Gönül Pultar ve Ayşe Lahur Kırtunç tarafından kaleme alınmış "Cultural Studies in Turkey Education and Practice" makalesini kaynak olarak sunmak isterim. Makaleye www.kulturad.org sayfasından ulaşabilirsiniz.

bülten'in **Deneme** bölümü kültürel üretim alanlarından örnekler sunmayı amaçlıyor. Kültürel araştırmalar çerçevesinde anlamlandırılacak kısa öykü ve şiir denemeleri, fotoğraf ve karikatür çalışmaları, kültür ve yemek ilişkisini ön plana çıkaran yemek tarifleri, film, belgesel ve video değerlendirmeleri veya tanıtımları bu bölümün içeriğini oluşturur. Bu sayımızda Suat Kolukırık kendisinin danışmanlığını yaptığı, Türkiye Çingeneleri üzerine bir belgesel olan *Buçuk*'un değerlendirmesini sunuyor.

Bu sayımızın **Yorum** bölümünde, Talip Küçükcan Ocak ayında Danimarka'da

gerçekleştirilen “Avrupa’daki Türkiye: Din Farkı Üyeliğe Engel mi?” başlıklı uluslararası sempozyuma ve Ayşe Demir, Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen *Halid Ziya Uşaklıgil’i Anma Sempozyumu*'na ilişkin yorumlarını sunuyorlar. **Röportaj** bölümünde, Serkan Göktürk üç dilde (Süryanice, İngilizce, Türkçe) kaleme alınmış ve on yıllık bir serüvenin ürünü olan *Hasret Rüzgarı* çalışmasının yazarı, Hakan Aytekin ile bu serüven üzerine konuşuyor.

Kitap Yorumu bölümü Ayten Alkan, Günseli Bayraktutan Sütçü, F. Sevinç Göral, Feryal Çubukcu, Pelin Taran, Mehmet Seyfettin Erol’un kapsamlı yorumları ile sayımızı zenginleştiriyor.

Eylül ayında gerçekleştirilecek olan uluslararası “göç” sempozyumuna kadar tamamlamak üzere İngilizce bir haber bülteni oluşturmak için çalışmalara başladık. Bu özel sayının amacı hem Kültür Araştırmaları Derneğinin amacı ve faaliyetleri konusunda İngilizce bir yayın oluşturmak, hem de *bülten*’lerde yer alan seçme yazılardan bir derleme sunmaktır. İngilizce bültende, *bülten*’in içeriğini oluşturan konular yanında Türkiye ile ilgili diğer dillerde yayımlanmış kitap yorumlarına, Türkiye’de gerçekleştirilen sanat faaliyetleri, film festivalleri ve edebi eser yorumlarına da yer vermek istiyoruz. Yorumlarınızı, önerilerinizi ve bu özel sayının içeriğini zenginleştirecek İngilizce veya Türkçe yazılmış katkılarınızı bekliyoruz.

bülten’in kapsamlı bir içerikle devamını sağlayabilmek için yorumlarınızı, katıldığınız bilimsel toplantıları ve yaşadığınız şehirdeki bilimsel etkinlikleri özetleyen yazılarınızı ve yeni yayınlar, internet siteleri ve diğer tüm akademik gelişmelerle ilgili bilgileri içeren e-postalarınızı nazanhaydari@yahoo.com veya nazanhaydari@maltepe.edu.tr adreslerine bekliyoruz. Kitap yorumlarınızı Gülbin Kıranoğlu’na (bultenkitapyorum@gmail.com) gönderebilirsiniz.

bülten’e ve Kültür Araştırmaları Derneği’ne bugüne dek gösterdiğiniz ilgiye teşekkür eder, bu ilginin artarak devam etmesini dilerim.

Yeni sayıda görüşmek dileğiyle...

Nazan Haydari
Editör

Yoğun bir Yılın Ardından

Gönül Pultar

Haber bültenimiz *bülten*'in 2007'deki bu ilk sayısında herkese merhaba! Demek olarak geçirdiğimiz ilk tam yıl olan 2006, bizler için gene dolu bir yıl oldu. Bir uluslararası sempozyum gerçekleştirdik, bir başkasının hazırlıklarıyla uğraştık ve 2005'de düzenlediğimiz sempozyum ile seminerin kitaplarını yayıma hazırlama işini sürdürdük. Temmuz ayında gerçekleştirilen *Crossroads* sempozyumu sırasında Association for Cultural Studies yetkilileri ile bir görüşme yaptık. Editör değişikliği dolayısıyla *bülten* bir süre yayımlanamadıysa da Aralık ayında herşey yeniden rayına oturdu. Herşeyden önemlisi, üye sayımız arttı.

11-12 Kasım 2006 tarihlerinde Kütahya Belediyesi ile ortaklaşa olarak bu şehirde düzenlediğimiz uluslararası "İdil-Ural Araştırmaları Sempozyumu" kültür araştırmalarının akademik çevrelerin dışında toplumla ve değişik toplumsal kurumlarla iletişime girme ilkesini yerine getirdi. Bilimsel açıdan da çok yeni bir alan olan disiplinlerarası İdil-Ural araştırmaları konusunda ülkemizde (ve dünyada) gerçekleşen en büyük toplantı oldu. Dört dilli (Türkçe, İngilizce, Rusça ve Tatarca) bir sempozyum olarak gerçek anlamıyla uluslararası nitelikteydi. Bizler açısından ise iki yılda bir düzenlediğimiz büyük sempozyumların yanında bilinçli olarak daha ufak çapta tuttuğumuz, paralel oturumların olmadığı, dolayısıyla katılımcıların bir büyük aile olarak her sunulan bildiriye dinleyebildikleri, tartışmaların bir süreklilik içinde gerçekleştiği bir toplantı olma özelliği taşıdı.

15-17 Eylül 2007 tarihleri arasında Işık Üniversitesi'nin Şile yerleşkesinde, bir başka deyişle, deniz kenarında bir cennet köşesinde bu üniversite ile gerçekleştireceğimiz çok daha büyük çaplı sempozyuma gelen yüksek sayıda oturum önerisi ve bildiri özetlerini okumak bir hayli vaktimizi aldı. Burada bu nankör işin altından kalkan bütün meslektaşlara teşekkürlerimi sunarım. Her bir başvuruyu ayrı ayrı yanıtlayan sempozyum sekreteri Şule Tarakçioğlu'na da ayrıca teşekkür etmek isterim. Kabul edilenlerin programa dahil olabilmek için, ayrıca erken kayıt ücretinden yararlanmak isteyen olası katılımcıların, 1 Mayıs 2007'ye kadar kaydolmaları gerektiğini de hatırlatmak isterim. Bol paralel oturumlu olacak gibi gözükten sempozyumun göç ve kültür etkileşimini kültür araştırmaları merceğinden inceleyen çok değişik konulu bildiriler ile, göç olgusuna yeni bir bakış açısı getireceği anlaşılıyor. Açılışı halen Boğaziçi Üniversitesi'nde ders vermekte olan, hocaların hocası Nermin Abadan-Unat yapacak; arkasından açılış konferansını Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi başkanı Ahmet İçduygu verecek. Programa dahil olacak diğer Türk ve yabancı göç uzmanı ana konuşmacıların adlarını ve sempozyum hazırlıkları ile ilgili ayrıntıları *bülten*'in bir sonraki sayısında ilan edebileceğimizi ümit ediyorum.

14-17 Haziran 2005 tarihleri arasında Koç Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlemiş olduğumuz sempozyumun makaleye dönüşmüş bildirilerinden kırk küsuru, “Kimliğim Lütfen: Türkiye Cumhuriyeti'nde Kültürel Kimlik Arayışları” ve “Sovyet-sonrası Türk Dünyasında Kültürel Kimlik Arayışları” adlı iki cilt halinde yayıma hazırlanmakta. Eylül 2007'ye, “göç” sempozyumuna yetiştirilmesi planlanıyor. Ayrıca, 29-30 Eylül 2005'de MESEA (The Society for Multi-ethnic Studies: Europe and the Americas – Çok-Etnik Araştırmalar: Avrupa ve Amerikalar Derneği) ile ortaklaşa düzenlediğimiz, “Ethnic Identity?:(Trans)National and (Bi/Multi/Poly)Cultural Aspects” (Etnik Kimlik?: Ulusal[Ulusaşırı] ve [İki/Çok]Kültürel Veçheler) başlıklı seminerin makaleye dönüşmüş bildirilerini “De/Construction of Ethnicity and Nationhood in the Age of Globalization (Küreselleşme Çağında Etnisite ile Milliyetin Yapılanması ve Yapısökümü)” adlı bir kitapta derlenme çalışmalarını devam ettiriyoruz. Bu çalışmaların nasıl bir ömür törpüsü olduğunu ancak işin içinde olan bilir.

Ocak 2005'ten beri *bülten*'in editörlüğünü başarıyla yürütmüş olan Onur İnal, ABD'de doktora çalışmalarına başlamak üzere Temmuz'da görevini bırakınca haber bültenimiz bir süre öksüz kaldı. Sonuçta Kasım ayında Maltepe Üniversitesi'nden Nazan Haydari İakkın yeni bir ekiple devraldı. Yeni kitap yorumları bölümünün editörü de, Kocaeli Üniversitesi'nden Gülbin Kıranoğlu oldu. Hacettepe Üniversitesi'nden Derya Ağış ise “mutfak”ta katkıda bulunmayı sürdürmekte. Sizlerden yazı bekliyorlar.

Ekip ayrıca, “göç” sempozyumu sırasında erişilebilecek İngilizce bir haber bülteni sayısı hazırlayacak. Şimdiden kolları sıvadılar. Nazan hoca başyazısında daha fazla ayrıntı veriyor ve sizlerden katkı beklediğini belirtiyor.

İngilizce yayın konusunda özellikle Temmuz ayında Bilgi Üniversitesi'nde düzenlenen “Crossroads” sempozyumunda büyük eksiklik duydum. Tek yapabildiğim, bastırılmış olduğumuz, KAD'ı tanıtan İngilizce broşürler ile “göç” sempozyumunun İngilizce bildiri çağrısından dağıtmak oldu. Sempozyum sırasında, sempozyumu düzenleyen, Finlandiya'da merkezi olan Association for Cultural Studies (ACS, Kültür Araştırmaları Derneği) yetkilileri ile bir toplantı düzenledik ve olası işbirliği konuları üzerinde konuştuk. Sempozyum sırasında bir temsilcisi ile görüştüğüm İsviçre Kültür Araştırmaları Derneği sorumluları, uluslararası nitelikte olan ACS'e “afiliye” olmak istediklerini bildirdiler. Ben de olanak varsa KAD'ın böyle bir ilişkiye hayır demeyeceğini belirttim. Bu konuyu kendi aralarında tartışıp bizlere bunun nasıl bir formatta olabileceğini bildireceklerini belirttiler. Bunun dışında, düzenlediğimiz sempozyumlarda birbirimize birer oturum tahsis etme konusu görüşüldü. Ancak onlar kendi aralarında her zaman Türk ve/veya Türkiye kültürleri konusunda çalışan üyelerin bulunabileceğinden emin olamayacaklarını belirtirken, ben de doğrusu ömeğin bir sonra

Karayıpler'de düzenlenecek sempozyuma katılmak, yani taa Karayıpler'e gitmek için, gerekli fonlara erişebileceğ, bir oturumu oluşturacak kadar çok yemizin olacağından emin olamadım. Tek mutabakata varılan konu, websitelerimizde birbirimize "link" vermemiz konusu oldu. Somut başka bir karar alınmadıysa da, birbirimizi tanımış olmanın ve karşılıklı olumlu yaklaşımın yarattığı sıcak havanın gelecekte her türlü ikili etkinliği planlamayı sağlayacak zemini hazırlamış olduğunu söyleyebilirim.

Kabataş Setst'ndeki ofisimiz yıl boyunca ilgilenen herkese açık oldu. Ocak 2006'da düzenlediğimiz yılbaşı partisini 2007 başında gene düzenlerken bir de üyelerle toplantı ekledik. Gelenlerle, gelecekte ne tür etkinliklere girişebileceğimiz konusunda bir beyin fırtınası gerçekleştirerek kimi projeler geliştirdik. Örneğin, yapmak istediğimiz ama henüz yapamadığımız bir çalışma, daha önce TKAG olarak Bilkent niversitesi'nde ve ODTÜ'de gerçekleştirmiş olduğumuz türden konferanslar. Bu konuda bazı girişimlerimiz olduysa da henüz somut bir uygulamaya geçemiyoruz.

Tüm yönetim kurulu yeleri adına hepinize saygı ve sevgilerimi iletirim.

Kitap Yorumu Editörümüzden...

Uzun süren çabalarla ve gönüllülük ilkesine dayalı olarak hazırlanan *bülten*'in **Kitap Yorumu** bölümünü bir kez daha sizlerin ilgi ve emeğiyle sizlere sunuyoruz. Geçen sayıdan itibaren devraldığım Kitap Yorumu bölümü, hem gördüğü ilgi hem de karşıladığı ihtiyaç açısından *bülten* için oldukça önem taşıyor. Bu sayıya özel olarak, Kitap Yorumu bölümünün önemi ve amaçları ile ilgili ilginizi çekeceğine inandığım birkaç noktanın üzerinden geçmek istiyorum.

Kitap Yorumu bölümünün temel amacı yeni çıkmış eserleri okurlara tanıtarak haberdar etmek, uzun emekler sonucu hazırlanmış olan eserlerin okuyucuyla buluşmasına katkı sağlamaktır. Kitap yorumu, büyük bir deniz haline gelen bilgi ve bilim dünyası karşısında okuyucu için büyük bir önem taşımakta, okuyucuyu yönlendiren ve onu aydınlatan bir özellik kazanmaktadır. Böylesine öneme sahip olmasından mütevellit kitap yorumlarının niteliğinin ve yapılan yorumların içeriğinin de okuyucuyu açık ve net bir biçimde bilgilendirir olması gerekmektedir. Kitap yorumları genel çerçevesi ile bakıldığında kitabın içeriğini, onu farklı kılan ve benzerlerinden ayırt eden etkenleri anlatan, okuyucuyu yönlendiren yazılardır. Dolayısıyla kitap yorumları yazılırken kitabı ayrıcalıklı kılan özelliklere yer verilmeli, okuyucunun, "Neden bu kitabı okumalıyım?" sorusuna yanıt verecek bir nitelikte kaleme alınmalıdır. Bunun yanı sıra kitap yorumları, kitabın içeriğini, anlatımı biçimini, bilimselliğini, alana ya da bireye getirebileceği muhtemel faydaları içermeli, okuyucuyu yönlendirirken bir ön bilgi de vermelidir. Fakat, bu noktada hatırlanması gerekir ki, her kitabın güçlü yanları kadar zayıf yanları da vardır. Kitap yorumları, kitabı bu açıdan da irdelemelidir. En son olarak, kitap yorumları uygun bir kurgu içerisinde yazılmalı ve dilbilgisi kurallarına uygun olmalıdır.

Genel olarak kitap yorumlarının öneminden bahsettikten sonra, bu yazının herkesin katılım ve emeği için çağrı niteliğini taşıdığını vurgulamak lazım. Yalnızca kitap yorumları için değil aynı zamanda çalışmalarını *bülten*'de paylaşmak isteyen ve yorumlatmak isteyen değerli yazarlar için de bu bir çağrı. Kitapları yorumlayan değerli yorumcularımızla birlikte bu önemli işin altından başarıyla kalkan Nilüfer Pembecioğlu Öcel'den editörlüğünü devraldığım bu bölümü, sizlerin katılım ve desteğiyle her sayıda ilgiyle okuyacağınız bir bölüm olarak sunarak devam ettirmeyi ümit ediyorum.

KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ

VE

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu

İÇ/DİŐ G Ç VE KÜLTÜR

15-17 Eylül 2007

IŞık Üniversitesi

Şile, İstanbul

KAYIT FORMU

Adı ve soyadı:

 nvanı (söz konusu ise):

 niversitesi/Kurumu (söz konusu ise):

Fakültesi, Bölümü (söz konusu ise):

YazıŐma adresi:

Telefon:

(iş)

(ev)

(GSM)

Faks:

E-posta:

Bildirinizi sunarken gereken araç-gereç(ler: dizüstü, projektör, tepegöz, dia makinesi ve DVD):

(Burada belirtilmeyen istekler daha sonra karŐılanamayabilir)

1. 150-YTL kayıt ücretini **01 Mayıs 2007** tarihine kadar Kültür Araştırmaları Derneği'nin Yapı Kredi Bankası, Fındıklı Őubesi "Kültür Araştırmaları Derneği" 62982939 no.lu hesabına "Sempozyum harcı" ibaresini ekleyerek yatırdım. **Dekontunu ekte gönderiyorum***.
2. **Derneğe  ye olduğum için**, 100-YTL kayıt ücretini **01 Mayıs 2007** tarihine kadar Kültür Araştırmaları Derneği'nin Yapı Kredi Bankası, Fındıklı Őubesi "Kültür Araştırmaları Derneği" 62982939 no.lu hesabına "Sempozyum harcı" ibaresini ekleyerek yatırdım. **Dekontunu ekte gönderiyorum***.
3. **Öğrenci olduğum için**, 100-YTL kayıt ücretini **01 Mayıs 2007** tarihine kadar Kültür Araştırmaları Derneği'nin Yapı Kredi Bankası, Fındıklı Őubesi "Kültür Araştırmaları Derneği" 62982939 no.lu hesabına "Sempozyum harcı" ibaresini ekleyerek yatırdım. **Dekontunu ekte gönderiyorum***.

***Bildirinizin sempozyum programına girebilmesi için kaydınızın 01 Mayıs 2007 tarihine kadar yapılması; kaydınızın tamamlanması için de harcın yatırılması gerekmektedir. Formla birlikte dekont kesinlikle gönderilmelidir. Kayıt harcı geri ödenmez.**

 nemli Not: 01 Mayıs 2007 tarihinden sonra yatıracaklar için sempozyum harcı: 200 YTL. Öğrenci ve Dernek  yeleri için, 150 YTL'dir.

Lütfen bu formu ve dekontu +90 (212) 292 2229'a fakslayınız veya programgoc@kulturad.org adresine gönderiniz.

**KÜLTÜR ARAşTIRMALARI DERNEğİ
VE
IşIK ÜNİVERSİTESİ**

IV. Kültür Araştırmaları Sempozyumu

İ/Dİş/G VE KÜLTÜR

15-17 EYLÜL 2007
Işık niversitesi
şile, İstanbul

KONAKLAMA BİLGİLERİ

Aşağıda, zel fiyat alınmış, sempozyumun gerçekleşeceği Işık niversitesi'nin şile'deki yerleşkesindeki yurtların ve şile kasabasındaiki iki otelin bilgileri yer almaktadır. Lütfen kalacağınız yerle görüşüp sempozyuma katılacağınızı bildirerek rezervasyonunuzu kendiniz yaptırınız. Herhangi bir sorunuz olursa ilgili kişiye başvurunuz.

Işık Üniversitesi Yurtları

Tek kişi (Oda+Kahvaltı) 42.00-YTL
(Odalar bir, iki,  ve dört kişilik olarak mevcuttur.)
Yurtlar, sempozyumun yapılacağı binaya yürüme mesafesindedir.

İlgili Kişi: Zelal elik

Fax: +90 (216) 710 28 80 **Telefon: + 90 (216) 712 14 60/ext. 5017**
E-posta: <zelal.celik@isikun.edu.tr> veya **<yurtlar.mudurlugu@isikun.edu.tr>**
web adresi: <http://idari.isikun.edu.tr/sks/yurtlar.html>

Eğer şile'deki otellerde kalmak isterseniz, Işık niversitesi'nden yaklaşık 5.5 km uzaklıkta olan bazı seçenekler şöyledir (ulaşım katılımcıya aittir):

Kuzey Yıldız Otel ( Yıldızlı)

Tek kişi (Yarım Pansiyon) 90.00-YTL
İki Kişi (Yarım Pansiyon) 65.00-YTL (kişi başı)

İlgili Kişi: Mustafa Göklüberk

Faks: +90 (216) 711 23 80 **Telefon: +90 (216) 712 02 06**
E-posta: info@hotelkuzeyyildizi.com
<http://www.hotelkuzeyyildizi.com/indexeng.htm>
şile, İstanbul

Değirmen Otel ( Yıldızlı)

İki kişilik odada kişi başı fiyatı (Tam Pansiyon) = 100.00 YTL
İki kişilik odada kişi başı fiyatı (Yarım Pansiyon) = 80.00 YTL
İki kişilik odada kişi başı fiyatı (Oda + Kahvaltı) = 60.00 YTL

İlgili Kişi: Süleyman Kalaycıoğlu

Faks: +90 (216) 711 52 48 **Telefon: +90 (216) 711 50 48**
E-posta: info@degirmengroup.com
şile, İstanbul

YORUMLAR...

AVRUPA'DAKİ TÜRKİYE: DİN FARKI ÜYELİĞE ENGEL Mİ?

Talip Küçükcan*

International conference on *Turkey in Europe: Role of Religion in the Current Debate. Should Turkey Become a Member of EU?*, 18-20 Ocak 2007, Kopenhag, Danimarka

Nicolas Sarkozy, cumhurbaşkanlığı adaylığı açıklandıktan sonraki ilk demecinde "Türkiye'nin Avrupa Birliği'nde yeri yoktur" diyerek son yıllarda yükselen kültürcü söylemi ne kadar içselleştirdiğini bir kez daha göstermiş oldu. Avrupa'da, Türkiye'nin üyeliğine kuşku ile bakanlar veya tamamen karşı çıkanların öne sürdüğü itiraz nedenlerine bakıldığında karşımıza bazı korkular, önyargılar ve tehdit algılarının çıktığını görüyoruz. Türkiye'nin AB üyeliğine karşı kamuoyu oluşturmaya çalışanların her platformda dile getirdiği noktalar arasında Türkiye'nin nüfus büyüklüğü, hızlı nüfus artışı, genç nüfusun oransal yüksekliği, işsizlik, geleneksel ve kültürel kimlik farklılıkları ve Müslümanlık faktörü, Türkiye'nin Batı uygarlığının bir üyesi olmadığı ve karar alma mekanizmalarında sivil olmayan çevrelerin etkinlikleri gibi konuları saymak mümkün. Özellikle Fransa ve Hollanda AB Anayasası'na hayır dedikten sonra Türkiye aleyhtarı olanların sesi daha da yükseldi.

Kültürcü yaklaşımın popüler anlamda da etkili olduğuna ilişkin bazı bulgular var. Hatırlanacağı üzere IPSOS araştırma şirketi tarafından *Le Figaro* gazetesi için yapılan bir kamuoyu araştırmasında Fransız halkının yüzde 56'sı bir İslam ülkesi olarak gördükleri Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesine karşı olduklarını belirtmişti. Türkiye'nin üyeliğine hayır diyenlerin yüzde 40'ı Türkiye'den bir göç dalgası geleceğini, bunun da istihdam olanaklarını olumsuz etkileyeceği kaygısını taşıdıklarını belirtirken yüzde 26'sı Türkiye'nin bir Asya ülkesi olduğunu ve yüzde 25'i de halkının Müslüman olduğunu belirtmişti. Yaklaşık yüzde 30'luk bir kesim ise dini ve kültürel nedenlerden dolayı Türkiye'nin "asla" üye olmaması görüşünde olduklarını ifade etmiştir. Fransa'nın o zamanki başbakanı Jean-Pierre Raffarin, Türkiye'nin kültürel kimliğine karşı açık bir duruş sergilemiş ve "İslam ırmağının laikliğin nehir yatağına akmasını mı istiyoruz?" sorusuyla din farkından dolayı Türkiye'nin üyeliğine karşı olduğunu ima etmişti. Diğer yandan AB'nin Hollandalı müzakerecisi Fritz Bolkestein 'AB'nin Türkiye'nin katılımına izin vermesinin, Avrupa'nın Viyana Savaşı'na boşuna girdiği anlamına geleceği' yollu benzer bir açıklamada bulunmuştur. Öyle görünüyor ki Katolikliğin dogmalarına karşı verilen rasyonel mücadele unutulmuş, din ve kültür merkezli kültürcü söylem tekrar yeşermiş Avrupa'da.

Türkiye'nin AB üyeliğine karşı duruşun temel nedenleri arasında Türkiye ile ilgili bilinmezlerin de rol oynadığını belirtmek gerek. Türkiye'nin belki ekonomik yapısı ve siyasi dengeleri gibi konular biliniyor. Ne var ki Türkiye'de din, Avrupalıların yeterince bilmediği bir konu; hatta birçok yönden kalıp yargılara neden olan bilinmezlerin başında geliyor. İşte bu nedenle, Kopenhag Üniversitesi ve Danimarka Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü, Türkiye-AB ilişkilerinin din boyutunu tartışmak üzere uluslararası bir sempozyum düzenledi: *Turkey in Europe: Role of Religion in the Current debate. Should Turkey Become a Member of EU?* (Avrupa'daki Türkiye: Güncel Tartışmalarda Dinin Rolü. Türkiye AB üyesi olmalı mıdır?) başlıklı sempozyumun odağındaki konu "din" idi. Türkiye-AB ilişkilerinde dinin rolü nedir? Türkiye nereye aittir? Avrupa'ya mı, yoksa başka bir uygarlık alanına mı aittir? Müslüman bir nüfusa sahip olan Türkiye AB'ye üye olmalı mıdır? Konuşmacılar işte bu çerçevedeki sorulara cevap vermeye çalıştılar.

Sempozyum sırasında, Türkiye nereye ait sorusuna yönelik, yani kimlikle ilgili tartışmalar ister istemez Avrupa kimliğinin de tartışılmasına neden oldu. Örneğin, Avrupa nerede başlar nerede biter, Avrupa değerleri nelerdir, Avrupa'yı farklı kılan özellikler hangi alanlarda görülmektedir gibi sorular tartışıldı. Bu tartışmalar sonunda kültürel anlamda içeriği ve sınırları belirgin hatlarla çizilmiş bir Avrupa'nın varlığından söz edilemeyeceği görüldü. Aynı pencereden bakıldığında, İslam dünyasının da tek olmadığı, kendi içinde çeşitlilik barındırdığı ve işte Türkiye'nin de bu çeşitliliğe bir katkısı olduğu anlaşıldı. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yüzyılından itibaren modernleşme projelerinin başladığı, bu nedenle de imparatorluk mirasını devralan Türkiye'nin aslında Avrupa'ya çok yakın olduğu ve onun bir parçası olması gerektiği üzerinde özellikle duruldu.

Sempozyumun en çarpıcı konuşmalarından birini Almanya'daki Trier Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Gerhard Robbers yaptı. Robbers, tam üyelik durumunda Avrupa Birliği ve Türkiye'nin birbirinden çok şey öğreneceğini ve Türkiye'nin Avrupa kültürünü zenginleştireceğini belirttiği konuşmasında yapay korkulara kapılmamak gerektiğini söyledi. Prof. Robbers, büyük ilgi çeken konuşmasında Avrupa'daki mevcut din-devlet ilişkisi ve laiklik modelleri üzerinde durarak Türkiye'nin tam üyeliğe kabulü durumunda AB kimliğine yeni bir kültürel ve dini kimlik daha katılacağını ve Avrupa'daki mevcut din-devlet ilişkileri modellerine yeni bir modelin daha ekleneceğini söyledi. Robbers, Türkiye'nin sahip olduğu birikim ve Türk halkının benimsediği İslam kültürü ile Avrupa'ya farklı bir geleneği de taşıyacağını, böylece AB'nin dini demografisini değiştireceğini açıkladı. AB'ye üyeliğin Türkiye için de kazanımlar getireceğini belirten Robbers, zaten Almanya başta olmak üzere yaklaşık dört milyon Türkün Avrupa'da yaşadığını ve bunların artık toplumun bir parçası olduğunun kabul edilmesi gerektiğinin altını çizdi. Robbers artık Avrupalıların kendi içindeki Türkleri kültürleri ile kabul etmek zorunda olduklarını çünkü bu insanların yaşadıkları ülkelere

yerleştiklerini ve artan oranda vatandaş olduklarını anlattı ve bu noktada yapılması gereken hususun, ülkelerin kendi vatandaşlarını farklılıkları ile beraber kucaklamak olduğunu söyledi.

Türklerin Avrupalılar'la uzun yıllardır zaten komşu olduklarını, bu nedenle Türkiye'nin yeliğinin AB için bir test olduğunu ifade eden Prof. Lykke Friis ise artık Türkiye'yi Avrupa'nın "tekisi" olarak görmekten vazgeçmek gerektiğini söyledi. Konferansta konuşan Boğaziçi niversitesi ğretim yesi Prof. Kemal Kirişçi ise sunduğu bildiriye mevcut hkmetin çok sayıda reform gerçekleştirerek Türkiye'yi AB'ye yakınlılaştırdığını, buna karşın AB'de bazı grupların Türkiye karşıtlığını giderek katılaştırdığının belirtti. Türkiye'de halkın çoğunluğunun Müslüman oluşunun yani din farkının zaman zaman bir araç olarak kullanıldığına işaret eden Kirişçi, yapılan bilimsel araştırmalarda halkın büyük bir çoğunluğunun modern değerleri benimsediğinin ortaya çıktığını, dolayısıyla bunun bir engel olarak görülmemesi gerektiğini söyledi. Türkiye'den sempozyuma katılan Prof. Elizabeth Özdalga, Prof. iştar Gözaydın ve Doç. Pınar Bilgin de, yaptıkları konuşmalarda Türkiye'nin sahip olduğu kültürel birikimlerin AB'ye girmeye engel olmadığını vurguladılar. Sonuç olarak sempozyum, Türkiye ile ilgili bir çok soruya cevap verdi. Bazı kuşkuları ortadan kaldırdı. Sempozyum sırasında Avrupalıların Türkiye ve Türk kültürü hakkında yzeyssel bilgilere sahip oldukları birkez daha görüldü; Türkiye'ye karşı çıkmaları da bu yüzden. Türkiye'nin kapsamlı ve uzun vadeli bir tanıtım atağına geçmesi gerekmektedir.

* SETA Vakfı (www.setav.org)

ERCİYES ÜNİVERSİTESİ HALİD ZİYA UŞAKLIĞI'LI ANMA SEMPOZYUMU

Ayşe Demir*

Halid Ziya Uşaklıgil'i Anma Sempozyumu, Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 8 Aralık 2006.

Birçok yönüyle Türk edebiyatının zirve şahsiyetlerinden biri olarak kabul edilen Halid Ziya Uşaklıgil, 8 Aralık 2006 Cuma günü Erciyes Üniversitesi'nde yapılan bir sempozyumla anıldı. Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde yer alan sempozyum, aynı fakültenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Prof. Hülya Argunşah ve Mimar Sinan Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Rahim Tarım tarafından düzenlendi. Halid Ziya Uşaklıgil'i bugüne taşımayı ve onun eserlerinin hâlâ edebiyat araştırmalarının kaynaklarından biri olduğunu göstermeyi amaçlayan toplantı, yazarın külliyyatını yayına hazırlayan Özgür Yayınları tarafından da desteklendi.

Halid Ziya Uşaklıgil, Türk edebiyatı nesir türünün, roman ve hikâye alanındaki öncü yazarlarından biridir. Tanzimat'la birlikte modernleşmeye başlayan Türk romanı, onunla birlikte esas çizgisini bulmuştur. Halid Ziya Uşaklıgil her roman ve hikâyesiyle edebiyatımıza yeni bir soluk getirmiş ve bu yönüyle eserlerinin neredeyse tümü 'klasik' olma özelliğini kazanmıştır. Yazar, Türk edebiyatında sistemli bir modernleşmeyi hedefleyen Servet-i Fünun topluluğunun önemli simalarından biridir. Bu devrede Halid Ziya, roman, hikâye, mensur şiir türündeki eserleri ve edebi görüşleriyle, sonuçları günümüze kadar ulaşan bir etki alanı meydana getirmiştir. Bu vasıflarıyla hatırlanan yazarı tertiplenen toplantılarla anmak, onu edebiyatın gündemine oturtacak ve yeni araştırmaların kaynağı haline getirecektir.

Bu amaçlarla düzenlenen Halid Ziya Uşaklıgil Sempozyumu dört oturumdan oluştu. Sempozyumu organize eden Prof. Argunşah ve Doç. Tarım'ın açılış konuşmalarını, yazarın en önemli romanlarından biri olan ve Halit Refiğ yönetmenliğinde televizyon filmi olarak hazırlanan *Aşk-ı Memnu*'dan seçilmiş sahnelerin gösterimi izledi. Bundan sonra da yönetmen Halit Refiğ'in, *Aşk-ı Memnu* çalışması ile ilgili çok renkli konuşması dinlendi. Değerli birçok araştırmacının katıldığı toplantıda yazarın romancılığı yanında hikâyeciliği, şairliği, üslupçuluğu ve dönem içerisindeki yeri de ele alınarak onun çok yönlülüğü gündeme getirildi.

Prof. Ömer Faruk Huyugüzel'in başkanlığında gerçekleşen sempozyumun birinci oturumunda, Prof. Ramazan Korkmaz, *Aşk-ı Memnu* romanı etrafında bireyin modern anlamda doğuşunu ve yeniden kendini keşfini irdeleyen bir bildiri sundu. Aynı oturumda, Doç. Muhammet Gür'ün yazarın romanın

etkilerini değerlendirdiği “Halid Ziya Ekseninde Roman ve Romancının Gücü” bildirisini sundu.

Prof. Olcay Önertoy’un başkanlığında yapılan ikinci oturumun genel çerçevesini ise Halid Ziya’nın devriyle olan ilişkisi meydana getirdi. Bu amaçla sunulan bildirilerin ilki Doç. Rıdvan Akın’ın “Servet-i Fünun Yazarlarının Toplumsal ve Siyasal Kimlikleri” ve ikincisi ise Prof. Fatih Andi’nin “Çağdaşlarının Tanıklığıyla Servet-i Fünun’un İki Kutbu: Halid Ziya ve Tefik Fikret” başlıklı bildirileriydi.

Halid Ziya’nın çok yönlü yazı faaliyetinin en önemli alanları olan roman, hikâye yazarlığının çeşitli açılardan değerlendirildiği üçüncü oturumun başkanlığını Prof. Kazım Yetiş yaptı. Bu oturumdaki bildirilerden ilki Doç. Alev Sınar’ın *Nesli-i Ahir* romanının yeniden yayımlanmasıyla ilgili sorunlar üzerinde durduğu “Edebi Eserlerin Yayımları Üzerine Uygulamalı Bir Örnek: Nesli-i Ahir” adlı tebliğiydi. İkinci bildiri ise Prof. İnci Enginün’ün yazarın eserlerinde kişi adları ve bunların seçimlerinin esere katkıları hakkında yaptığı “Halid Ziya’da Kişi Adları” başlıklı incelemeydi. Yine yazarın romancılığı hakkında yapılan diğer bir değerlendirme Arş. Gör. Şahika Karaca tarafından sunulan ve “Halid Ziya’nın İzmir Devresi Romanlarında Kadınlar” adlı çalışmasıydı. Bu oturumdaki diğer iki bildiri Halid Ziya’nın hikâyeciliğine yönelik araştırmalardı. Bu amaçla Yrd. Doç. Özlem Nemutlu “Halid Ziya’nın Hayvanları Konu Alan Hikâyeleri” ve Arş. Gör. Ayşe Demir “Halid Ziya’nın Hikâyelerinde Ev, Eve Dönüş ve Evden Kaçış” adlı bildirilerini sundular.

Prof. Enginün’ün başkanlık ettiği son oturumda yazarın anı yazarlığı, mensur şairliği ve dile yaklaşımı gibi hususlar üzerinde duruldu. Oturumdaki ilk konuşmacı olan Prof. Kâzım Yetiş yazarın Türk edebiyatında önemli bir merhale olduğunu vurgulayan “Belagattan Retoriğe Geçiş Sürecinde Halid Ziya” adlı bildirisini sundu. Halid Ziya’nın Türk edebiyatında öncü konumunda olan bir cephesini gündeme getiren ikinci bildiri Prof. İsmail Çetişli tarafından “Halid Ziya Uşaklıgil’in Mensur Şiirleri” başlığı altında sunuldu. Halid Ziya’nın Türk edebiyatı tarihinde birçok noktayı aydınlatan anı kitapları ve bunların yeniden değerlendirilmesi zorunluluğu Yrd. Doç. Nur Özmel-Akın tarafından ele alındı. Bu amaçla hazırladığı bildirisi “Halid Ziya Uşaklıgil’in Anılarının Güncel Bir Yaklaşımla Değerlendirilmesi” adını taşımaktaydı. Yazarın üretme serüveninde Türkçe’yi kullanım biçimi Prof. Önertoy’un “Halid Ziya ve Türkçemiz” bildirisinde kapsamlı şekilde tartışılma olanağı buldu. Bu oturumun ve aynı zamanda sempozyumun son bildirisini ise Prof. Huyugüzel tarafından “Halid Ziya’ya Yöneltilen Eleştiriler” adını taşıyan ve yazarın dönem içerisinde ve sonrasında değerlendirilişini inceleyen bildirisiydi.

Sempozyum müddetince, Türk edebiyatı tarihi için son derece önemli bir sanatçı olmasına karşılık, Halid Ziya hakkında yeterli çalışmanın

yapılmadığı ve bu sempozyum ile, bu çalışmaların başlamasında bir basamak olunmak istendiği sıkça vurgulandı. Bu anlamda bildiri metinlerinin Halid Ziya'nın eserlerini uzunca bir müddettir Doç. Tarım danışmanlığında yayıma hazırlayan zgr Yayınları tarafından yayımlanacak olması katılımcılar tarafından olumlu bir gelişme olarak kabul edilmiştir. Erciyes niversitesi ve zgr Yayınları Halid Ziya'nın yeniden gündem kazanması ve eserlerinin nesillere ulaşması bakımından üzerlerine düşen görevi hakkıyla yerine getirmişlerdir.

* Arş. Gör., Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fak., Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

RÖPORTAJ...

HAKAN AYTEKİN'LE 'HASRET RÜZGARI' ÜZERİNE...

Serkan Öztürk*

Hasret Rüzgarı, "söz uçar yazı kalır" misali, yaklaşık 25 yıl önce Midyat'ın Harapmişki (Dağıcı) köyünden Hollanda'ya göç eden bir Süryani'nin, 1992 yılında TRT'deki "istekleriniz" programına gönderdiği mektupla başlayan ve hala devam eden bir serüvenin üç dilde (Süryanice, İngilizce, Türkçe) ve fotoğraflarda ses bulmuş öyküsüdür. Ben de sevgili hocam, kitabın yazarı Hakan Aytekin ile bu öykü, bu serüven üzerine söyleştim.

Serkan Öztürk: Neden "Hasret Rüzgârı"?

Hasret Rüzgârı, benim tasarlayarak koyduğum bir ad değil. Kitaba kaynaklık eden bir istek mektubundaki şarkının adı. Bir zamanlar yaşadığı coğrafyadan artık çok uzaklarda yaşamak zorunda kalan İsa Bakır adlı bir Süryani'nin kendisini hâlâ ayrıldığı coğrafyaya ait hissetmesi ve o coğrafyadaki bir televizyon istasyonuna yolladığı mektupta Orhan Gencebay'ın "Hasret Rüzgârı" şarkısını çalmalarını istemesi sonucu ortaya çıkan bir ad.

S.Ö. Kitap neden üç dilde yazıldı?

İsa Bakır'ın 1992 yılında istekler programına yolladığı mektup Türkçe idi. Ben bu mektubu uzun yıllar sakladım ve aradan dokuz yıl geçtikten sonra mektuba bir cevap yazdım. Ve benim yazdığım mektup da Türkçe idi. Daha sonraki süreçte İsa Bakır ile yaptığım mektuplaşma kişisel olmaktan çıktı; bu süreç ve bazı mektuplar çeşitli basın organlarında konu edilince iki kişi arasındaki iletişim farklı bir noktaya geldi. Ve giderek bu mektupları bir kitap haline getirme düşüncesi oluştu bende. Farklı kültürlerden gelen ve birbirini tanımadan mektuplaşan bu iki kişinin arasındaki bu yazışmalar günümüzdeki "medeniyet çatışması" örneklerine aynı zamanda iyi bir nispet oldu. Kitap kararını aldığım anda başka bir karar daha aldım; bu kitap sadece Türkçe olamamalıydı. Biz İsa Bakır ile Türkçe mektuplaştık, ancak o insanın ana dili Süryanice idi. Süryani topluluğunun bu topraklardan ayrılıp gitmesi gibi, Süryani dili de gittikçe kaybolmaya başlamıştı. Çok az insan Süryanice biliyordu ve neredeyse hiç kimse Süryanice yazamaz hale gelmişti. Ben de, bir belgesel sinema yönetmeni olarak hayatın içinde her türlü yok oluşa ve kayboluşa karşı belli bir tavır sergiliyorum. O yüzden Süryanicenin de en az İsa Bakır kadar korunması gereken kültürel zenginlik olduğunu inanıyorum. Kendi doğduğu coğrafyada ölüme mahkûm edilen bu dili, en azından bu kitapta da kullanarak gelecek kuşaklara aktarmak istedim. Umarım bu dil, çizdiğim bu karamsar tabloya maruz kalmaz. Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan bütün Süryaniler Türkçe'yi ve Süryanice'yi bilmeyebilir. Çünkü bu topraklardan ayrılarak dünyanın çeşitli yerlerine dağılan Süryaniler, yaşadıkları ülkelerin kültürüne ve diline boyun eğmiş durumdadır. Onları birleştirebileceğim tek bir dil ise maalesef neredeyse şu anda tüm dünyanın ortak dili haline gelen İngilizce. Bu nedenle de kitaptaki üçüncü dil İngilizce oldu. Özetlemek gerekirse, yazıştığımız dil olduğu için Türkçe, korunması gereken dil olduğu için Süryanice, başka dil ve kültürlerde yaşayanlarla paylaşabilmek için İngilizce dillerini kullandım.

S.Ö. Mektuplaştığınız İsa Bakır'dan kısaca bahsedermisiniz?

İsa Bakır 17 yaşına kadar Türkiye'de yaşamış ve sonra Hollanda'ya göç etmiş. Şu anda dört çocuğu ve eşiyle Hollanda'da yaşamaktadır. Hollandalı mı, Türkiyeli mi, olduğu konusunda açmazlar yaşayan, yaşamı oralarda ama gönlü kesinlikle buralarda olan, son derece saf ve temiz bir yürek taşıyan bir Anadolulu.

S.Ö. İstek mektubu sizin elinize nasıl geçti ve mektuplaşma süreci nasıl gelişti?

Mektup, TRT'de yayınlanan "İstekleriniz" programına gönderilen bir mektup idi. Arkadaşım İrfan Eroğlu, yolda yürürken bir çöp kutusundan taşan birkaç mektup görmüş ve bunlardan arasından ilgisini çeken İsa Bakır'ın mektubunu bana getirdi. Mektupta yer alan isimlerden yola çıkarak bu mektubu yazan kişinin Süryani olduğunu anlamıştım. Bu

mektup benim Süryani toplumuyla yüzleşmeme neden oldu. Süryaniler nasıl bir halktı? Bu nasıl bir kültürdü? Bu adam neden Hollanda`dan buraya mektup yazmıştı?. Süryanilerle ilgili araştırma yapmama neden olan ve bu alanda çalışmamı başlatan İsa Bakır`a bir vefa borcu olarak çöp kutusundaki mektuba karşılık 9 yıl sonra bir mektup yazdım. Ama cevap gelmedi. Ben tekrar yazdım. Yazdığım mektup daha sonra çeşitli web sitelerinde ve dergilerde yayınlandı. Bu arada Süryani olan bazı arkadaşlarımla İsa Bakır`ın hayatta olduğunu ve yeni adresini saptadılar. Ve bu mektubu İsa Bakır`ın yeni adresine yolladım. Süryaniler ürkek ve çekingen bir halk olduğu için, kompo ile karşı karşıya kaldığını düşünen İsa Bakır da bir süre mektubuma karşılık vermemişti. Ancak daha sonra yazdıklarımla kendisine güven vermiş olacak ki mektubuma cevap geldi.

S.Ö. Kitabınızdaki bir ağaç öne çıkıyor...

İsa Bakır Hollanda`ya gittikten 23 yıl sonra ilk kez köyüne dönebilmiş. Ama güvenlik sorunları nedeniyle köyünü görememiş; üç yıl sonra, ikinci gelişinde ancak görebilmiş. İsa Bakır`la ilk kez bu ikinci gelişinde yüz yüze tanıştık. *“Köyüne girdiğinde ilk olarak gözün neyi aradı?”* diye sordum. *“Harman zamanı dedemin gölgesinde oturduğu ağacı aradı.”* dedi. *“Peki bulabildin mi?”* deyince; *“Buldum ama biraz eğilmişti.”* dedi... Ağaç; toprağa bağlılığı, hâlâ ayakta ve hayatta olmayı simgeliyordu. İsa Bakır o ağacın peşindeydi ve ben de bu ağacı önemsedim. Köyüne giderek görsel malzemeler topladım. Kitapta yer alan fotoğrafların çoğu İsa`nın kendi köyünden ya da köyün yakın çevresinden çekilen fotoğraflar. Ve tabii ki de, o ağaç. İsa hasret duyuyordu... Bu hasreti nasıl dile getirebilirdik? Gülizar Çuhacı`nın da katkısıyla fotoğraflarda ve tasarımda duyuların üzerine gittik. Çünkü İsa`nın her şey gözünün önüne geliyordu, her şey burnunda tütüyordu, her şey kulaklarında çınılıyordu, her şeyin tadı damağındaydı.

S.Ö. Bize “Işık Sesini Arıyor” isimli belgesel filminizden bahsedebilir misiniz?

“Işık Sesini Arıyor”, Anadolu`da yaşayan Süryanileri ve onların kültürünü anlatan bir belgesel. Süryani dünyasında Tanrı, ışık kavramıyla özdeşleşmiştir. Dinsel anlamda Süryaniler Tanrıyı ışık ile simgeliyorlar. İncil`de de ayet var bunu dile getiren: *“Tanrı ışıktır”*... İsa`nın öğretisine bir

kavim olarak ilk inananlar Süryaniler. Dolayısıyla “ışık” a ilk inananlar onlar. Ancak günümüzde, o bölgede Hıristiyan inancına sahip olan Süryanilerin sayısı neredeyse yok denecek kadar azalmış durumda. Yani, “ışık” oradaki “ses”ini kaybetmiş durumda... Ayrıca, Süryanilik sadece dinsel bir olgu değil, koskoca bir kültür. Koskoca bir “ışık”...

S.Ö. Hiç tanımadığınız biriyle mektuplaşmak nasıl bir duygu?

Ben tanımadığım birine mektup yazdım, ama İsa da tanımadığı birine mektup yazmıştı, hem de hasretini dindireceklerine inanarak. Özlemine paylaşabilecek birilerini arıyordu. O mektup yerini buldu mu bilemem, ama beni çok etkiledi. Çünkü bu insan istemeden topraklarından uzaklaşmıştı, ama hâlâ unutmamıştı memleketini. Bu durum benim o insanı tanımama yol açtı. Tanımak ille de yüz yüze gelmekle olmaz. Tanımadığım ama tanımaya başladığım bir insana mektup yazmaya başlamıştım... Bu süreçte bir kere bile ne İsa benden fotoğrafımı istedi, ne de ben ondan. Çünkü biz birbirimizi bir yokoluş çerçevesinde tanımaya başlamıştık. Ne zaman İsa ile kucaklaştıysak o zaman birbirimizi klasik anlamda tanımaya başladık.

S.Ö. Süryanilik konusunda çalışıyorsunuz. Süryanilerin yorum ve tepkileri nasıl?

Süryaniler bu tip olaylarda genellikle sessiz ya da tepkisiz kalıyorlar. Belki geçmişten gelen bir çekimserlik bu. Ama bu durumu çok görmemek lazım; bunun arkasında yaşanan egemen ve egemene tabi olma düşüncesini irdelemek gerekir. İnanıyorum ki, kendi iç dünyalarında filmimi de, kitabı da, bu alanda çalışan diğer arkadaşlarımızın ürünlerini de sevinçle karşılıyorlar. Ben en azından yakın çevremde olan ve bana her konuda el veren, destek olan Süryani dostların tavrını biliyorum. İç dünyalarına gömülerek, çekingenlikleriyle göze batmadan yaşamayı yeğlemenin onlar için neredeyse bir yaşam biçimi olduğunu biliyorum.

S.Ö. Orhan Gencebay'ın “Hasret Rüzgârı” kitabından haberi var mı? Haberi varsa tepkisi ne oldu ?

Kitabı bitirene kadar Orhan Gencebay'la herhangi bir iletişime girmedim. Çünkü kendimi ifade edemeyeceğimi ya da yanlış ifade edeceğimi düşünerek kitaptan bahsetmedim. Ama etik açıdan onun da bu kitaptan haberdar olması gerekiyordu. Adı ve şarkısı bu kitapta geçiyordu. Hatta kitabın adı bile ondan mülhemdi. Ama o pek çok kişinin bildiği gibi “Orhan Abi”mizdi. Halden anlardı. Onun naif bir insan olarak beni hoş karşılayacağını düşünerek hazırlık sürecinde kapısını çalmadım. Kitabın bitmiş halini kendisine sundum. Son derece mutlu oldu. Farkında olmadan güzel bir iletişime ve dostluğa neden olduğunu kavradı çünkü.

S.Ö. Kitap nasıl bir etki yaratsın istiyordunuz, sonuç ne yönde oldu?

Herkes kendi ürününün etkili olmasını bekler ama kitabım çok konuşulsun ya da beğenilsin gibi kaygılarım yoktu. Bu kitap, bu ülkede giderek kaybettiğimiz “birlikte yaşama kültürü”ne bir katkı sağlarsa beni mutlu edecektir. Bu kitabı yok sayanlar da oldu, çok fazla ilgi gösterenler de. Yaklaşık 20 civarında basın organında ve 5 – 6 televizyon kanalında kendisine yer buldu.

S.Ö. Sizce Süryaniler neden yeterince tanınmıyor?

Bu soruyu herkesin kendisine sorması gerekir. Neden Süryaniler kendilerini tanıtmıyorlar/tanıtamıyorlar? Neden Süryanileri pek kimse tanımıyor/tanıtmıyor? Evet, Süryaniler kapalı topluluklar ve kendilerini tanıtamıyorlar ama tanıtmak tek taraflı değildir. Biz neden duyarsızız bu konuda? Ben büyük bir üniversitede, bir gösterim öncesinde “Süryanilerin kim olduğunu” sordum; sadece iki kişiden cevap geldi ve onlar da yanılttı. Bu insanlar Türkiye`de yaşıyorlar. Biz kendi etrafımızda yaşayan kültürlere son derece duyarsızız. Tıpkı kendi kültürümüze duyarsız olduğumuz gibi. Kendi kültürümüzle sadece övünmeyi biliyoruz. Bizim bilgiden önce öğrendiğimiz ve savunduğumuz tek şey fikrimiz. Bilgimiz olmasa da olur, fikrimiz var ya o yetiyor. Bilginin olmadığı toplumda tanımak da tanıtmak da olmuyor.

* Maltepe Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Radyo Sinema & TV 4. sınıf öğrencisi

GÖRÜŞ...**EPİSTEMOLOJİ VE ESTETİK: SİNEMA KURAMINA BİR BAKIŞ**

Ömer Saydam Uysal*

Epistemoloji ile estetik arasında esaslı bir ilişkinin varlığı sık sık savunulur; bir dönemin dünyayı nasıl gördüğü, neye bilgi dediği ile sanat kuramı uygulamaları arasındaki yakın bağlantı buna örnek olarak verilir. Bu yazımızda, aynı ilişkinin varlığını sinema alanında kanıtlamaya çalışacağız; gerçekten, sosyal bilimlerde (burada sosyal psikoloji bağlamında ele alınıyor, doğa bilimleri ayrı bir tartışma konusu) yavaş yavaş gelişen ve 90'larda doruğa ulaşan anti-pozitivist eğilim, sinema kuramında 60'larda yaşayan ve süregelmekte olan eğilim ile yakın koşutluk sunar. Bu koşutluğun temelindeki gerçeklik ile yapıt arasındaki ilişkide (sanat ve bilim yapıtı) ilginin dıştan (gerçeklikten) içe (yapıtı, metine, söyleme, dile) kayması yer alır.

19. yüzyıl sonları psikoloji ve sosyal psikolojinin geliştiği bir zaman aralığıdır. Bu zaman aralığında bilim felsefesine (epistemolojiye) egemen olan görüş pozitivist-empirist görüştür (bu dönem sinema için de önemlidir kuşkusuz). Buna göre, bilinebilir olan yalnızca fenomenlerdir (algılayabildiğimiz şeyler); bilim fenomenlere dayanmalıdır. Metafizik, deney ve bundan ötürü de bilgi alanımızın dışındadır. Bilim yalnızca duyularımızla algıladığımız deney ve gözlemlerin konusu olan fenomenlerle uğraşabilir. Gözlerimizin önünde olup biten fenomenler ne ruh ne de madde ile açıklanabilirler, ancak başka fenomenlerle açıklanabilirler. Çevresinde olup bitenleri açıklamaya çalışan insan düşüncesi tarih boyunca üç hal geçirmiştir: Teolojik olan birinci halde insan, olayları, kendi iradesine benzeyen üstün iradelerin yönettiğini sanmış ve dinsel bir üstünlük anlayışı ile açıklamaya çalışmıştır. Sonra bu üstün iradeleri soyutlayarak kendine benzeyen tanrıların yerine soyut kavramları koymuştur. Olayları, gerçek sandığı bu soyut kavramlarla açıklamaya çalışarak metafizik olan ikinci hale ulaşmıştır. Şimdi ise olayları deney ve gözlemlere dayanan başka olaylarla açıklayarak pozitif ve bilimci hale erişmiş bulunmaktadır. Doğru olan da budur.

Böylece, sosyal bilimler pozitvizmi benimsedi; bu, hem pozitvizmin egemenliğinden, hem de bu bilimlerin meşruiyet zorunluğundan kaynaklanıyordu. Meşruiyet pozitvizmle sağlanıyordu. Pozitvizmin en güçlü olduğu doğa bilimleri (pozitif bilimler adı buradan geliyor) örnek kabul ediliyordu (sinema için de aynı meşruiyet zorunluluğu, hemen hemen aynı dönemde söz konusuydu).

Pozitvizm konusunda daha da derinleşerek bizim için önemli yönlerini ortaya koymalıyız; pozitvizm bir tür realizmdir: "Realizm doğal gerçekliğin

ya da toplumsal gerçekliğin, onu algılayan insan zihninden bağımsız ve kendi kendine yeten bir varoluş biçimi olduğuna dair inançtır. Kısacası, insan zihni gerçek olandan, gerçek olan ise insan zihninden bağımsızdır. İnsan zihni doğal ya da toplumsal gerçekliği kavrayabilmek için rasyonel olana, akıl ve tecrübeye başvurmalıdır". (1) Gerçeğin dayanağı ise kanıtlanabilirliktir. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi, olayları deney ve gözlemlerle başka olaylara dayandırmamız gerekir: "Gerçekle ilgili bilgiye zamanda önce ve sonra meydana gelen iki olay arasındaki nedensel ilişkiyi kullanarak ulaşabiliriz. Nedensel ilişkiyi ortaya koyabilen ise deneyledir. Deneyleme sebep-sonuç ilişkisine ulaşmada en güvenilir ve güçlü araçtır". (2) Kuşkusuz, dönemleştirmeye yapılsa bile, bu yıllarda egemen eğilime karşıt eğilimler de -daha sonra güçlenecek- vardı. Örneğin, bu eğilimlerden biri davranışların her zaman deney yolu ile açıklanamayacağını -kültür ve dil gibi-savunuyordu, ancak, zamanın ruhuna aykırı olduğu için marjinalleşti ve sonunda egemen eğilimle uzlaştı. Ayrıca, pozitivistlere dayanan bilimsel bilginin nesnellik ve evrensellik savlarını da eklemeliyiz.

Psikoloji ve sosyal psikolojide pozitivist-empirist yöntem zamanla birtakım zorluklar yarattı. 70'li yılların başlarında hissedilen ve dile getirilen bu zorluklar seksenli yıllardan başlayarak daha temel soruları kışkırttı; artık pozitivist epistemoloji sorgulanıyor ve neye bilgi deneceği tartışılmaya başlanıyordu. Sorun noktaları başlıca iki noktada düğümleniyordu; sosyal davranış kültürle çok yakın ilişkideyse, onu yöneten evrensel yasalar (doğal bilimler, doğa; kültür ile doğanın karşıtlığına dikkat ediniz) nasıl elde edilebilir? Ayrıca, laboratuvar ortamı (deneyleme) gerçek yaşamın karmaşıklığını yansıtabilir mi? Gerçek yaşamda sosyal olaylar birbirleri ile bağlantılı değil midir? Kültür içine gömülmüş değerler midir? (3)

Çözüm yolu olarak yöntem, tümü ile değiştirilmek yerine bazı düzeltmelere tabi tutuldu. Pozitivizmin anılan özelliklerinden çıkarabileceğimiz en önemli sonuçlardan biri kesinlik ve rakipsizlik (bilim kabul edilebilir tek bilgidir) belirsizlik, yanılabilirlik ve bilimsel olmayan bilgilerin de varlığı gibi kavramlarla karşılandı. Nesnellik ise öznellik ile karşılandı: "Bireyler kendi yaşantıları üzerinden kendi dünyalarını algırlar ve ona kendi anlamlarını bağlarlar. Nesnellik diye bir şey yoktur çünkü bilim adamı da dahil olmak üzere, herkes kendi yaşantısının bir eseridir". (4) Ancak, bireyler için geçerli olan bu açıklama, gruplar için ortak bir gerçekliğin varlığını engellemez (ortak dil ve kültür bunu olanaklı kılar). Son olarak, evrensellik daha önce de değinmiş olduğumuz gibi eleştirildi, ancak tümü ile dışlanmaktan çok etki alanı daraltıldı.

Tüm onarımlara karşın, hala temel sorunların, çözülmediği görülmektedir; diğer bilimlere karşıt olarak, burada araştırılan ve araştırılan aynıdır, insandır. Bunun ardından daha önce de olduğu gibi, nesnellik ve deneyleme eleştirilir, çünkü insan kendini incelerken, inceleme nesnesinden gereken uzaklığı, ona karşı yansızlığı nasıl sağlayacaktır? Deneylerle elde edilen

nedensel açıklamalar tarihsel ve kültürel olarak göreceli değil midir? Göreceliyse, evrensellik ölçütü nasıl sağlanacaktır?

Böylece, eleştiriler köktenci alternatif yaklaşımlara neden oldular ve 90'lardan sonra gittikçe güçlenen bu yaklaşımlar ortak noktaları dolayısı ile sosyal inşaacılık adını aldılar. Pozitivist epistemolojiye karşıt olarak ileri sürdükleri yeni epistemolojide ele aldıkları başlıca sorunlar, realite (pozitivizmin bir tür realizm olduğunu anısayınız), nesne ve özne (nesnellik, öznellik) gibi sorunlardı.

Sosyal inşaacılık bilgide nesnelliği yadsır; bilgi toplumun bir ürünüdür ve söylem biçimleri, konuşma biçimleri olarak somutlaşır (dil). Dünyayı anlama " ... ilişki halindeki kişilerin işbirliği içerisindeki teşbbüslerinin sonucunda ortaya çıkar"(5); "Kendini dikte ettiren bir dış dünya yoktur" (6). Böylece, gerçeklik herbir toplum, kültür ve tarihsel dönem tarafından dil yolu ile farklı farklı biçimlendirilecek, inşa edilecektir. Bu, görüldüğü gibi, anti-realist bir tutumu gösterir. Çünkü, biz dil ve kültürle realiteyi bozar, yeniden örgütleriz ve odaklanılacak olan davranış değil, dil olacaktır. Özetle, "... gerçek, dünyaya dair nesnel şekilde yapılan gözlemlerin neticesinde ortaya çıkan bir şey değildir. Gerçek, insanların birbirleri arasında sürekli anlaştıkları, kendi karşılıklı etkileşimleri ve sosyal süreçler doğrultusunda dünyayı anlama yolu olarak kabul ettikleridir". (7) Veyahut inşa ettikleridir ve bu da dil yoluyla olur; dil kullanımları, yapılanmaları (sözcükler, tümceler) içsel olaylar olarak nitelendirdiğimiz (mutluluk gibi) olayların o kültür içindeki yapılanmalarıdır. Bir başka deyişle, gerçeklik dışta değil (biyolojik varlık), içte (metinde, söylemde, dilde), bizim toplum olarak, ortaklaşa inşa ettiğimiz varlıkta bulunur.

Klasik film kuramının yapılanması iki karşıt yönde ortaya çıkar: Biçimciler sinemanın gerçekliği bozan, biçimlendiren, onun ötesine geçen niteliklerini öne çıkartırken gerçekçiler bu sanatın gerçekliği tam bir bağlılıkla sunmasını belirginleştirirler. Biri gerçekliği inşa ederken (8), diğeri gerçeği tam olarak yansıtır. Bunlar karşıt olarak görünseler de, bir varsayımı paylaşırlar; her ikisi de sinemanın kısmen bir mekanik reproduksiyon olarak değerlendirilmesi gerektiğini kabul ederler. (9) Bir başka deyişle, her ikisinde de başvurulan ölçüt olarak kabul edilen gerçekliktir, realitedir.

Ancak, nasıl yeni epistemolojide bilgi, "...dışsal dünyanın insan zihnindeki yansımaları olarak ..." (10) alınmaz, gözlemlerimizin dünyanın "...doğasını bize problemlerle bir şekilde..." (11) aktardığı savunulursa, aynı biçimde estetikte gerçekçilik sorunsal bir görünüm sunar; bu terim belirsizlik gösterir, kapsamlıdır, neredeyse her insan farklı bir tanım getirir. Tüm edebiyat öğrencileri realizm 'sorun'una rastlamıştır, onunla karşı karşıya gelmiştir. Toplumun çok dar bir kesimi üzerine yazan Jane Austen gerçekçi midir? Yoksa, genişlik de derinlik kadar realist duyarlık için önemli midir? Determinist felsefeye dayanan bir sanatsal biçim olarak oldukça kolayca

tanımlanan Naturalizm bir tür realizm midir, onun bir uzantısı mıdır? Yoksa tam bir karşıtlık mı sunar? Sinemada da 'realizm' kaypak bir terimdir. (12) Bazin herhangi bir derinlik aramadan fiziksel gerçeğin yüzeyini tam olarak vermenin gerçekçilik olduğunu savunurken, Eisenstein, kurgu ile gerçeği parçalayıp yeniden kurduğu halde, kendini "ifadeci realist" olarak adlandırır. Giderek tüm Batı resminin tarihini, gerçeğe gittikçe daha tam biçimde (içsel gerçeklik) yansıtanın tarihi, gerçekçi sanatın tarihi olarak almanın olanaklı olduğu gösterilir. (13) Bazin kendi gerçekçiliğini bu yönde (kişinin gerçekçiliği) geliştirir. (14) Kısaca, dar ya da geniş, sığ ya da derin, gerçekçilik tanımı bunlara göre değişir, zorlaşır ya da kolaylaşır.

Bu çıkmaz ya da sorunsal, yeni epistemolojide olduğu gibi, dile yönelinerek çözülmeye çalışılır; bu kez sinemanın dili söz konusudur ve bu dil incelenirken, dilin biliminden yola çıkılır. Bu bilimde sözcükler, insan dili, iki katmandan oluşmuş olarak düşünülür; gösteren katmanı, yani sesler, ses imgeleri, maddi katman ve gösterilen, yani anlam, kavram, birleşerek sözcüğü dili oluştururlar. Bunlar arasındaki ilişki nedensizdir ve yeni epistemolojide "kendini dikte ettiren bir dış dünyanın yokluğu," burada "...bir dilin maddi örgütlenmesi ürettiği herhangi bir anlama göre ontolojik olarak öncelik taşır" (15) önermesi (dil varolan bir anlamı şifrelemez, dilden önce anlam yoktur) ile yeniden üretilir; ima yollu olarak, anlam ya da gerçeklik için dilin odak noktası alınması gerektiği savunulur (dil, özgül olarak sinemanın dili).

Yine, bu bilimde dilin yatay ve düşey iki eksen yolu ile işlediği savunulur; dil zaman içinde sözcüklerini ardışık olarak, belirli kurallara göre birleştirir ve böylece ilerler (dizimsel eksen); herbir sözcük benzerleri arasından seçilir (dizisel eksen). Özellikle yatay eksen sinemada anlatının çözümlenmesinde kullanılır (ilk olarak Propp bunu edebiyatta uygular).

Bizim açımızdan burada önemli olan, sinemanın bilimsel incelemesinin (bunu sinema göstergebilimi olarak adlandırıyoruz) "...[r]ealizm ile ilgiyi zayıflatması ve özel bir metinsellik türü olarak sinemaya ilgiyi güçlendirmesi..."(16) olmuştur. Bir başka deyişle, Propp'un öncülüğü ile yapılan sinemanın anlatısal çözümlemesinin tartışmayı bir film ile yansıtmaya gereken bir gerçek arasındaki ilişki ya da uygunluk sorusundan uzaklaştırmak gibi kesin yararı olmuştur. Bir metin olarak film öne geçmiştir. (17) 1968'ten sonra bu eğilim Althusserci marksist yaklaşımdan destek bulmuştur.

Metine dönüş eğilimi Metz göstergebiliminde ve ondan sonra da sürer; Metz kendinden öncekiler gibi, sinemada anlatısallığı inceler. Çünkü, görüntüsü alınan şeyler anlatısallaştırılmak zorundadır, gerçeklik öykü anlatmaz. Bir filmdeki ev görüntüsü "ev"i anlamılamaz, daha çok ona işaret eder: "İşte... Bir ev" bir yazara göre bu "...algılanan gerçeklik ile onun temsili olarak kabul edilen herhangi bir şey arasındaki ontolojik ayrılık" (18) anlamına

gelir. Temsil müdahaledir, dönüşümdür: "...sinemada herhangi bir görsel öge ifadeci bir yöne döndürülebilir, 'şiirsel dil'e dönüştürülebilir. Bu, sinemanın tüm görsel, işitsel, anlatısal etkisini, ürettiği anlam açısından incelenmeye hazır kılar."(19)

Paradoksal olarak, yeni epistemolojinin sanat kuramı alanında karşılığı olan sinema estetiği (metine dönüş, dil, özellikle dilin anlamdan önce varolması, dönüştürme, biçimlendirme vb.) yeni gerçekçi sinemanın çözümlenmesinde de kullanılır, Metz'in açtığı yolda. "Bu kuramsal kopuşun bir yakın sonucu sinemada realizm sorununu çok daha radikal biçimde yeniden gündeme çıkarmak olmuştur. Film kuramı metnin önceden belirlenmiş bir gerçek kavramına göre değerlendirilmesi gerektiği biçimdeki yansıtmacı görüşü benimsediğinde, realizmin kapsamlı bir çözümlenmesi yolu tıkanıyordu. Yansıtmacılık kovulunca, sinemasal realizmi esas olarak belirli türde metinler tarafından üretilen bir etki olarak düşünmek için yol açılmış oldu." (20)

Toparlarsak her iki gelişiminde daha geniş ve evrensel diyebileceğimiz bir düşünsel, sosyal ve kültürel değişimin parçaları olarak onun günahlarını, sevaplarını, çelişkilerini ve paradokslarını taşıdığını söyleyebiliriz. Yeni olan, Wittgensten'i yeniden önünüze getirir ya da yeni bir tür bilinçlilik sunar. Bunlarda bilgilerimizin dış gerçekliğe uygunluğu (hakikat) terkedilmiş, bilgi öznelce biçimlendirilmiştir. Kuşkusuz bu, sanatın bazı türlerinde (lirik şiir) geçerli olabilir, ancak gerçekçi türde, tarihsel anlatılarda savunulabilir mi? Bu arada gerçekçilik konusunda Lukacs ile Brecht'in tartışmaları da burada yanlış yorumlanır; ayrıca dünyaya dilin penceresinden bakmakta olduğunuz görüşü de yeni bir görüş değildir. Kısacası, gelenek, birikim genellikle tutucu bir yönde kullanılmıştır. Bizce, gerçeklik ile bilginin örgütlenmesi, biçimlendirilmesi (metin, dil, söylem) arasındaki dengenin kurulması zorunludur.

(1) S. Arkonaç – Sosyal Psikoloji, Alfa, İstanbul 1001, s.32

(2) aynı yapıt 32, 33

(3) aynı yapıt s.45, 46

(4) aynı yapıt s.49

(5) aynı yapıt s.53

(6) aynı yapıt s.53

(7) aynı yapıt s.54

(8) Anthony Easthope, Classic Film Theory and Semiotics, J. Hill, P.C. Gibson (ed.) The Oxford Guide to Film Studies, New York, O.U.P. 1998, (ss51-56), s.52

(9) aynı yapıt, s.52

(10) S. Arkonaç s.54

(11) aynı yapıt s.54

(12) J. Moneco, How to Read a Film, O.U.P. New York, 319.

- (13) S. Eyüboğlu, M.S. İpşiroğlu, Avrupa Resminde Gerçek Duygusu, İstanbul 1972, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi.
(14) P.Wollen, Signs and Meaning in the Cinema, London, Seeker and Warburg, 1979, s.132
(15) J. Hill, P.C. Gibson, s.53
(16) aynı yapıt s.53
(17) aynı yapıt s.53
(18) aynı yapıt s.54
(19) aynı yapıt s.54
(20) aynı yapıt s.55

*Doç. Dr.,
Maltepe Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Görsel İletişim Tasarımı Bölümü

KİTAP YORUM...

DİSİPLİNERARASILIK VE YANYANALIK – KADIN VE HERŞEY

Yorum: Ayten Alkan*

Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma - 3 Cilt, der. Ayşegül Uçhan, Ağustos 2004, 421+427+431 sf., Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını

Toplam 3 ciltten oluşan *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma* derlemesi, 1-4 Mart 2004 tarihlerinde Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nce düzenlenen aynı adlı sempozyuma sunulan 231 bildirden 130'unun, 19 tematik bölümde bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş.

Derleme sorumluluğunu üstlenmiş olan Ayşegül Güçhan'ın "Sunuş" yazısından (C1., xi-xii), bu kapsamlı yazılı kaynağa maddi zemin oluşturan Sempozyum'un, Yeditepe Üniversitesi bünyesinde kurulması planlanan Kadın Çalışmaları Enstitüsü için bir önhazırlık niteliği taşıdığı da anlaşılıyor. Bu nitelik, belli bir kurumsal yapılanma öncesinde alandaki mevcut akademik ve pratik birikimi değerlendime, gözden geçirme, bu birikim üzerine bir tartışmayı mekansal olarak da yerinde yaratma girişimi taşımasından dolayı tamamıyla olumlu. Öte yandan, yine "Sunuş" yazısında "sorunlu" bir değerlendirmeyi es geçmemekte yarar var. Bu da, disiplinlerarası bir çalışma alanı olarak *Kadın Çalışmaları'nın Kültürel Araştırmalar* içinden yükseldiği savı. Güçhan, Türkiye'de *Kadın Çalışmaları'nın* son on yılda akademik programlara alınması, kurumsallaşma sürecinin başlaması ve alandaki araştırmaların niceliksel ve niteliksel anlamda gelişmesini bu yükselişle ilişkilendiriyor. Nitekim *Kültürel Araştırmalar* alanında cinsiyet sorunsalının tartışılmaya, feminist eleştirilerle katkıların etkili olmaya başlaması 1980'lerin ortalarına denk geliyor. Türkiye'de *Kadın Çalışmaları'nın* kurumsallaşmaya başlamasıysa biraz sonrasına... Oysa biliriz ki, iki olgunun eşzamanlılığı ya da birinin ötekini takibi zorunlu olarak bir neden-sonuç ilişkisine işaret etmez. Hemen hemen bütün disiplinler alanlarda akademik anlamda feminist eleştiri, Batı'da 1960'ların sonlarında, Türkiye'deyse 1980'lerin ortalarına doğru sesini duyurmaya başlamıştır. İktisattan coğrafyaya, kültür çalışmalarından siyasetbilime, sanattan edebiyata, sosyolojiden psikolojiye değin bu kapsamlı ve güçlü eleştirilerle birliktedir ki, "[ü]niversite, kadınların toplum içindeki her türlü konumunu; aile, din, gelenek, kültür ve edebiyat gibi yapılar içinde uğradığı ötekileştirme ve ikincilleştirme biçimlerini akademik bir dille tartışmaya açan yeni bir bilim alanını kadın çalışmaları alanı olarak kabul etmek durumunda kaldı."¹

¹ Gülay Toksöz ve Güzin Yamaner, "Üniversitelerde Feminizme Açılan Kapı", *Bia-Net (Üniversitede Kadın Çalışmaları Dosyası)*, 27.04.2006.

Nitekim, *Kültür Araştırmaları'nın* dışına taşan bu kapsamlı zemin, derlemenin tematik kapsamında da kendini gösteriyor: “Kadın ve Edebiyat, Dil, Medya, Giyim, Müzik, Sanat, Sinema, Tiyatro” gibi bölüm başlıklarının yanısıra, “Kadın ve Beden, evre ile Ekonomi, alışma Yaşamı, G , Spor, Tarih, Tıp” gibi başlıklar altında da onlarca çalışma toplanmış.

Söz “tematik bölümlendirme”ye gelince, salt incelediğimiz derleme ve dolayısıyla sempozyumun düzenlenişi açısından değil, ama Türkiye’de şimdiye değin *Kadın alışmaları* alanındaki bütün bir araya gelişler (buna Kadın alışmaları anabilim dallarının yüksek lisans ders programları da dahil) gözden geçirildiğinde henüz aşamamış olduğumuz bir yaklaşımla karşılaşıyoruz: Disiplinlerarasılık, yanyanalıktan mı ibarettir sorusu karşısındaki suskunluğumuzla ilişkili bu yaklaşım. Bu suskunluk da büyük ölçüde “kadın ve herşey” yaklaşımıyla yetiniyor olmamızla... Akademik feminizmin ilk aşaması kendini mevcut klasik disiplinlerin bilgi birikimlerine kadınların yaşamları ve gerçekliklerinin bilgisinin aktarılmasıyla, bir başka deyişle, eril disiplinler bilgi alanlarına “kadınların eklenmesi”yle ayırdeder. Bir sonraki aşamaysa, kadınların bilgisini eklemekle yetinmenin epistemolojik sorunları çözmediği, disiplinler bölünmeleri yaratan paradigmanın kendisini açmak gerektiği kavrayışına yaslanır:

“Açıktır ki *disiplinlerarasılık* kavramının akademik feminizm için özel ve politik bir önemi vardır. Akademik feminizmin kendini disiplinlerarası bir alan olarak tanımlaması, klasik disiplinler içinde, onların kavramsal ve metodolojik araçlarını kullanarak yapılan çalışmaları yanlış, gereksiz ya da çarpık kılmaz; akademik feminizmin bunun ötesinde bir amaç ile disiplinlerarası bir alan kurma iddiası vardır. Disiplinlerarası olma iddiası, bir tek disiplin içinde kalmayı reddetme, bilginin parçalanıp ayrılarak ayrı kompartmanlara sokulmasına karşı çıkararak daha bütüncül bir bilgi olabileceğini göstermek anlamına geliyor. Yani, disiplinlerarasılık epistemolojik bir tercihtir; toplumsallığın parçalanamaz bütünselliğine gönderme yapar ve feminizmin temel bir iddiası olan –toplumsal cinsiyetin, toplumsal olguların kurucu ve anlamlandırıcı temel faktörlerden biri olduğu iddiasına dayanır. Diğer deyişle, toplumsallık denen alan cinsiyete dayalı ilişkiler tarafından baştan başa yeniden ve yeniden kurulur; bunun dışında, cinsiyetlendirilmiş olmayan –eril/dişil dikotomisi ile iktidarsızlandırılmamış- bir alan yoktur. Dolayısıyla, sosyal bilimlerin bütün disiplinleri kendi kavram ve yönteme dair araçlarını bu gözlükten bakarak yeniden ve yeniden test etmeli ve toplumsallığı, baştan sona cinsiyetlendirilmiş bir kurgu olarak –baştan sona sınıflara ayrıştırılmış bir kurgu olduğu gibi- yeniden kavramayı denemelidir (...)

Bu kadar büyük bir iddia ile ortaya çıkıldığında, bu disiplinlerarasılığın nasıl gerçekleştirilebileceği üzerine ciddi önerilere ve deneyimlere sahip olmak gerekmez mi? türü bir soruya verilecek kapsamlı yanıtlar olabilir. Her şeyden önce bu iddia, her bir disiplin içinde/altında geliştirilmiş olan

bilginin birbirine eklenmesi ve birlikte ele alınması çabasını aşan bir çalışmayı gerektirir. Bu tür alan bilgileri her bir disiplinin kendine özgü kavramsal çerçevesi ve araştırma yöntemi ile elde edilmiş bilgidir. Dolayısıyla, epistemolojik açıdan birbiriyle çelişen bilgiler sanki aynı tür bilgileriymiş gibi yan yana getirilme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Disiplinlerarasılık kendine özgü araştırma soruları, kavram setleri, metodolojiler ve dahası epistemolojik bir tanım gerektiren bir alan olarak tartışılmaya başlamıştır.”²

Bu bağlamda, ilk olarak, belli çalışma-araştırma ürünlerini, inceleme konusu yaptığımız derlemede ve benzeri birçok üründe olduğu gibi, “Kadın ve Çalışma Yaşamı, Kadın ve Edebiyat, Kadın ve Medya, Kadın ve Tarih, Kadın ve Tıp...” gibi ana başlıklar altında toplamak “disiplinlerarası buluşma”nın gerçekleştiği anlamına gelmez. Üstelik tematik yeğlemelerin ve bunların sıralamasının da bir “gerekçe”si olmalı. Beden, Dil, Edebiyat,... Toplumsal Cinsiyet gibi başlıklar herhangi bir yapılandırıcı tercih sonucu değil, alfabetik sıralamaya göre yerlerini almış. Sözgelimi “Çalışma Hayatı”yla “Ekonomi”nin neden birbirinden ayrıştırıldığına akademik ve organizasyonel bir açıklamasına yer verilmediği gibi, yine sözgelimi “Göç Eden Kadının Gözüyle Toplumsal Yaşam, Aile ve Kadının Değeri”nin (Ayşe Balcı vd., C.1, s.105-15) “Göç” teması yerine “Çalışma Yaşamı” temasında; “Kadın Mekanları”nın (Nalan Bahçekapılı, C.2, s. 329-35) “Mekan ve Giyim” teması yerine “Sanat” temasında, “Selman Hanım ve Bayan Magda’nın Anlatılarının Genellikleri: Cumhuriyetin İlk Kuşağında Toplumsal Cinsiyet Açısından Farklı Kadın Konumları”nın (Güliz Erginsoy, C.3, s.397-404) “Toplumsal Cinsiyet” ya da “Tarih” temasındansa “Avrupa Birliği” temasında yer alışlarını da anlamak, bu çerçevede olanaklı görünmüyor.

Yukarıdaki alıntıda çizilen bağlamda ikinci olarak, içinde “kadın” sözcüğünün geçtiği her çalışmanın, asimetric toplumsal cinsiyet ilişkilerini merkezine alan eleştirel bir yaklaşımla yapılandırıldığına hiçbir güvencesi yoktur. Derleme içinde, “Bir Kadın Entelektüel Olursa” (Mehmet Narlı, C.1, s.365-73), “Günümüzde Türk Kadın Adları: Kız Çocuklarına Ad Vermede Görülen Eğilimler, Kadınların Ad Değiştirmede Gösterdikleri Eğilimler” (Hülya Pılandı, C.1, s.183-91), “Çalışan Kadınlara Giysi Seçiminde Alternatif Öneriler” (Neşe Yağar Çeğindir, C.2, s.217-26) başlıklı bildiriler, bu güvencenin olmadığını ve bu tür “buluşmalar”da epistemolojik anlamda daha seçici olunması gerektiğini gösteren örneklerden yalnızca bazıları...

Bu “tenkit”ler saklı kalmak kaydıyla (ki bu tenkitlerin önemli bir bölümü – sözgelimi disiplinlerarasılık iddiasını karşılayamamak- ayırdedici olarak ele alınan çalışmayı hedefliyor olmayıp Türkiye’de benzeri bir araya gelişlerin pek çoğunluğuna, dahası *Kadın ve/ya da Cinsiyet Çalışmaları*’na özgülenmiş olmayanlara da genellenebilir), ortaya çıkan ürün, alanda ne

² Serpil Sancar, “Üniversitede Feminizm? Bağlam, Gündem ve Olanaklar”, *Toplum ve Bilim*, S.97, 2003.

denli çeşitlenmiş ve genişlemiş bir çalışmalar alanının oluştuğunu yansıtır. Coyner'in ifade ettiği gibi, mevcut akademik evrende belki de her birimiz, "farklı disiplinlerin göllerinde yüzen balıklar gibiyiz".³ Balıklardan farklı olaraksa, başka göllerin yaşam iklimini yazılar ve sözler üzerinden soluyabiliyoruz: Mulkay'in anlatımıyla, "bilim göçmenleri" olarak..."⁴ İşte ara ara hiç bilmedikleri "yer"lere göç etmek isteyenler, sözgelimi sömürgecilik-ırkçılık-cinsiyetçilik arasındaki ilişkilere (Mehmet Ali elikel, C.1, s.375-82), "İthal Gelin Kimliği" (Ahmet Atilla Doğan, C.2, s.87-95) ya da "Arzu Başaran Otoportreleri"ne (Ayşegöl Güçhan, C.2, 421-27) ve daha nice farklı akademik ilgi alanına kısa ve şaşırtıcı ziyaretler yapmak için bu derlemenin sayfalarını seve seve karıştırabilirler.

* Ankara Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakóltesi
Kent ve evre Bilimleri ile Kadın alışmaları Anabilim Dalları
Araştırma Görevlisi

³ Sandra Coyner, "Bir Akademik Disiplin Olarak Kadın alışmaları" (ev. Belkis Kümbetoğlu), *Farklı Feminizmler Açısından Kadın alışmalarında Yöntem* (der. Serpil akır ve Necla Akgöke), İstanbul, Sel Yayıncılık, s. 15-33.

⁴ M.J. Mulkay, "Three Models of Scientific Development", *Sociological Review*, Vol.23, 1975, s.509-26.

KADIN ÇALIŞMALARIN(D)A YENİ BİR SOLUK: KADIN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Yorum: Günseli Bayraktutan Sütçü*

Kadın Çalışmaları Dergisi, Ocak-Nisan 2006, 159 sayfa.

Geçtiğimiz aylarda Kadın Çalışmaları alanında yeni bir dergi yayın hayatına başlamıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın Koordinasyon Merkezi'nin (İBB-KKM) yayın organı olarak çıkan 159 sayfalık *Kadın Çalışmaları Dergisi* dört aylık hakemli bir dergidir ve sırasıyla haber panosu, makaleler, röportaj, görüş, soruşturma ve tanıtımlar bölümlerinden oluşmaktadır.

"Haber Panosu" isimli bölüm toplam dört sayfadan oluşan ve ntvmsnbc, bianet gibi çeşitli haber kaynaklarından derlenmiş, kadınlar ve kadın çalışmalarıyla ilgili sanatsal, bilimsel ve toplumsal çeşitli etkinliklerin ilan edildiği bir duyuru bölümüdür.

Dergide en geniş bölüm bilimsel nitelikte olan makalelere ayrılmıştır. Bu bölümü değişik disiplinlerden ve alanlardan gelen ve birbirleriyle de ilişkili toplam 13 makale oluşturmaktadır. Aylin Nazlı, "Modemitenin Ötekisi: Kadın Bedeni" isimli makalesinde modernitenin ikilikleri bağlamında kadının akıl-beden ikiliğinde bedenle özdeşleştirilip nasıl ötekileştirildiğini ele almaktadır. Kıvanç Kılıç, "Toplumsal Cinsiyetin Mekansal Tarihini Yeniden Yazmak: Mimarlık ve Kadın Kimliği Üzerine Kuramsal Bir Çerçeve" isimli çalışmasında toplumsal cinsiyet ve mimarlık çalışılırken ne tür yönelimlerin etkili olabileceğini aktardıktan sonra, bu ara kesitte yapılacak gelecekteki çalışmalarda anlamlı sonuçlar elde edebilmek için kadınların kişisel tarihlerinin mutlaka yöntemde kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Ergün Yıldırım, "Osmanlı Toplumunda Kadınların Kamusal Alan Etkinliği ve Avrat Pazarı" isimli makalesinde tarihi bir olguyu, kadınların ekonomik ve toplumsal etkinliklerini gerçekleştirdikleri ve kimi örnekleri günümüze kadar gelmiş "avrat pazarları"nı ele alıyor ve kamusal kavramının özgül koşullarda, Osmanlı ve toplumsal cinsiyet temaları örneğinde nasıl gelişebildiğini aktarmaya çalışıyor. Gülgün Erdoğan Tosun, "Siyasetin Kadınlara Ardına Kadar Açık Apolitik Kapısı: Mahalle Muhtarlığı" isimli çalışmasında apolitik bir alan olarak görülen mahalle muhtarlığına kadın adayların katılımının dinamiklerini incelediği yazısında, bu alanın siyaset ve kadın ilişkisi anlamında iyi bir deneyim alanı olabileceğine işaret ediyor. Leyla Şen ve Gülçün Akmut'un "Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Güçlen(dir)me Yaklaşımı: Kars Kırsalında Kadın Örgütlenmeleri" isimli çalışmaları ise Kars civarında gerçekleştirilen kırsal kalkınma programları çerçevesinde uygulanan güçlendirme yaklaşımının sonuçlarını ele almaktadır. Çalışmanın en önemli vurgusu, kadını güçlendirecek bir programa erkekleri de dahil etmek ve kadınlar arasındaki farklılıkları da asla gözardı etmemek gerektiğidir.

Özlem Değerli, “Doğa-kadın Metaforlarına Ekofeminist Yaklaşım ve Bademler Köyü’nde Yeni Kadınlık Tanımları” isimli çalışmasında köy toplumlarında kadınlık ve erkeklik ve bu kapsamda gerçekleşen karşılaşmaları incelemiştir. İlginç bulgular sunan bu çalışma için seçilen yer ise Türkiye’nin ilk ve tek köy tiyatrosuna sahip köyü Bademler’dir. Şebnem Cansun, “Molière ve On Yedinci Yüzyılda Avrupalı Kadınlar” başlıklı makalesinde Molière’in oyunlarında kadınların nasıl yer aldığına bakmakta ve bu portrenin günümüze kadar aktarılan özelliklerini tartışmaktadır. Firdevs Gümüsoğlu, “Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet” isimli makalesinde ders kitaplarında cinsiyetçi bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl sağlıklı bir şekilde üretildiğinin örneklerini verir. Nazlım Tüzel ve Betül Özkaya’nın “Kadınların Çalışma Hayatı ve Reklamcılık Sektörü İçindeki Yeri” isimli çalışmaları bir çeşit sektör analizi niteliğindedir ve geleceğe dair olumlu beklentiler aktarır. “Medya ve Kadın” ana başlığında toplayabileceğimiz üç makalede ise genel olarak kadın ve temsil sorunu irdelenmiştir. Nesrin Tan Akbulut, “Televizyonda Kadın” isimli makalesinde “televizyonda kadın” a dair bir resim ortaya koymuş ve kadın temsillerinin çerçevesini çizmiştir. Oya Dinçer Durmuş, “Kadın Gözüyle Kadın Filmleri” isimli makalesinde Türk sinemasının bilinen örnekleri üzerinden toplumda kadının nasıl algılandığına ve kadın yönetmenlerin filmlerinde kadınların nasıl temsil edildiğine bakmıştır. Yine benzer bir çalışma, Nurhan Babür Tosun tarafından “Reklam Aracı Olarak Kadın” isimli çalışmada reklam alanında yapılmış ve buradaki kadın temsilleri sınıflandırılmıştır. Son olarak Ensar Nişancı’nın İslamcı ve batıcı söylemin kadın kimlik tasarımı üzerinde ataerki zihniyeti yeniden üretmeleri ve hangi amaçla olursa olsun ideolojik tasarımda kadın kimliğinin hep organik bir bütünün parçası olarak algılanmasının tarihsel örneklerini verdiği “Modem Türkiye’de Kadının Kimlik Tasarımı” isimli çalışması, aslında en büyük egemenin ataerki olduğunu bir kez daha vurgulamaktadır.

“Röportaj” bölümünde Prof. Dr. Meryem Kırıl’la yapılmış ve “Kadınlar ve Başka Bir Dünya Kurma Hayali” isimli söyleşiye yer verilmiştir. Lütfi Sunar ve Murat Şentürk, Prof. Kırıl’la istihdam, siyaset, kamusal alan ve kadın hareketinin gelişimi üzerine derinlikli bir röportaj gerçekleştirmişlerdir. Prof. Kırıl’ın tüm söyleşiye egemen olan düşüncesi, kadın ve erkekçe ortaklaşa belirlenmiş bir dünya talebidir. Röportajın en önemli vurgularından biri, *Kadın Çalışmaları Dergisi*’nin de varlığını ve ortaya çıkışını anlamlı kılan birbiriyle ilişkili iki çıkarım üzerinedir; kadın çalışmalarındaki heyecanın azalması ve bu konuda özellikle akademik alanda çalışanlara büyük görev düşmesi.

“Görüş” bölümünde ise Ayşe Bilgen’in “Türkiye’de Mülteci ve Kadın Olmak”, Jülide Sevim’in “Kadın Bir Stres Yumağı mıdır?”, Dr. Esra Yüksel Acı’nın “İnsanca Yaşam Projesi Kadın Saha Araştırmasının Değerlendirilmesi” ve Hülya Denizalp’in “Kadının Sivil Hayata Katılımı” başlıklı görüş yazılarına yer verilmiştir.

Derginin “Soruşturma” isimli bölümünde ise kadınların gündeminde neyin, nelerin yer aldığı araştırılmıştır. Bu sorunun yanıtını almak üzere de yerli ve yabancı üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından ve siyasetten çoğunluğu kadın pek çok kişinin görüşü alınmıştır. Bu bölümde hem farklı konulardaki kadınların, kadınların gündemine dair düşüncelerini öğreniyoruz, hem de dünyanın farklı yerlerinde kadın çalışmaları/araştırmaları bağlamında ne türlü gelişmeler olduğunu görebilme olanağı elde ediyoruz. Görüşleri alınan kadınların farklılığı bize akademiden ve bir anlamıyla sokaktan kadınların gündeminin kesişen ve farklılaşan yönlerini de takip edebilmemizi sağlıyor. Burada kadının toplumsal olarak ikincil konumunun evrenselliğine dair bir takım göstergeleri de görebilmek mümkün; örneğin, belirli konuların dünyanın farklı bölgelerinde başka başlıklar altında ele alınması ve kadın bedeninin denetlenmesine dair batıda kürtaj tartışılırken doğu da zinanın tartışılması gibi. Bu bölümde küreselleşme, özel alan-kamusal alan ikiliği, kadınlara yönelik şiddet, siyaset ve kadın, islam, post-feminizm tartışmaları, ataerkil sistem, egemen erkekliğin ezdiği diğer mağdur gruplarla iletişim, kapitalizm, göç gibi pek çok başlığın farklı kadınların *agendalarında* olduğunu görebiliyoruz. Bu *agendalardaki* gündeme bakıldığında makro düzlemde, dolayısıyla da herkesi etkileyecek tesbitlere rastlamak mümkündür. Dr. Paula Heinson tarafından yapılan “Küresel platformlar güce ve batılı teknolojiye sahip olan elit kadınlardan oluşuyor” vurgusu böyle bir tesbittir. Küresel kültür ve “homojen kadın hakları tanımları” farklılıklar gözardı eden ve bu anlamda da kadın hakları mücadelesini yerel boyutta yürütürken zorluk yaşanmasına neden olan yaklaşım tarzlarıdır. “Soruşturma” bölümünde ilginç verilere de rastlamak mümkündür; İran üzerine görüşleri alınan Prof. Massoemeh Ektehar’dan İran İslam Cumhuriyeti’nde onbeş üniversitede kadın çalışmaları yüksek lisans programı bulunduğu bilgisi bu tür bilgidir. Türkiye örneği ile karşılaştırıldığında sayıları 77’ye ulaşan üniversitelerimizde sayıca çok az kadın çalışmaları bölümleri bulunduğunu hatırlatmakta yarar vardır.

“Tanıtımlar” bölümünde ise hem kurumlar hem de bu alanda çıkmış yayınlar yer almakta. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın Koordinasyon Merkezi ve Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü’nün de tanıtıldığı dergi, kadın kitaplığı bölümünde tanıtılan on kitapla son buluyor.

Sonuç olarak bir değerlendime yapmak gerekirse, dergi yer verdiği makaleler anlamında özgün ve görsel tasarım anlamında farklı ve keyifle okunabilecek bir dergidir. Gelecek sayılarına ilişkin de kadın çalışmaları alanıyla ilgili okuyucuları heyecanlandırabilecek bir yapıda olan bu derginin kadın çalışmaları alanında üretilen bilgiyi çoğaltabilecek mecralardan biri olması çok önemlidir. Arasında “Türkiye’de Kadın Çalışmaları” başlıklı bir özel sayı barındıran yeni sayıları da çıkmış olan dergiye internet üzerinden

<http://www.kadincalismalari.org> adresinden de erişebilir ve dergiyle ilgili ayrıntılı bilgi ve haberlere ulaşabilirsiniz.

* Başkent Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Araştırma Görevlisi

AYDIN'LIK MÜCADELESİ

Yorum: Pelin Taran*

***Kum Saatini İzlerken*, Nermin Abadan Unat, 1998, 299 sayfa, İletişim Yayınları. Klodfarer Cad. İletişim Han no. 7 Cağaloğlu 34400 İstanbul**

Dünya'nın çeşitli yerlerinde görev almış ve Türkiye'de Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde dersler vermiş, Türkiye'nin önemli sosyal bilimcilerinden olan Nermin Abadan-Unat *Kum Saatini İzlerken* adlı otobiyografik kitabında okuyucuya kendi özel hayatını anlatırken, yurtdışında doğan, Atatürk Türkiye'sinde yaşamak ve okumak isteyen bir genç kızın mücadelesini, Türkiye'de aydın olmayı, kadın olmayı ve en önemlisi kendini bilime, akademik gelişmeye ve öğrenmeye adanmış bir kadının hikâyesini gözler önüne sermiştir.

1921'de Viyana'da başlayan hikâye Avrupa'dan başlayıp İstanbul'a, şöyle bir uğrayarak Macaristan üzerinden gelirken, yanındaki babasını doyamadan kaybetmiş, annesini ve ablasının sevgisini, hüznlerini yanında taşıyarak 1930'ların İzmir'ine ulaşıyor. Çocukluk ve genç kızlık yılları keskin çizgilerle birbirinden mecburen ayrılan Abadan-Unat Avrupa'daki kentsoylu yaşamından İzmir'deki kentsoylu yaşamına, oradan da gerçek aile yakınlığını sevgi ve desteğini bulduğu halasının evine taşınıyor. Günümüzde tuhaf karşılanmayan fakat dönemin şartları düşündüğünde okuyucuyu hayran bırakan cesareti ile Nermin Abadan-Unat, hem genç kadınlara hem de aydın olma hayalini taşıyan herkese bu kitabında umut vaat ediyor.

Kitap "Giriş" bölümünün ardından "Viyana", "İstanbul", "Budapeşte", "İzmir", "İstanbul II", "Ankara, Üniversite Yıllarım", "İstanbul III", "Siyaset ve Parlemantodaki Deneyimlerim", "Unutamadıklarım", "İnandıklarım" ve son olarak "Kum Saatini İzlerken" adlı kendi içerisinde de alt başlıkları olan 13 bölümden oluşuyor. Kronolojik yapısıyla hem okuyucuya heyecan veren hem de yazarın sıradışı hayatı konusunda keyifli bir merak uyandıran kitap Abadan-Unat'ın fotoğraf albümünden bir kaç tatlı hatıra ile son buluyor.

"Giriş" bölümünde yazarın bu kitabı yazmasının nedenlerini öğrenirken okuyucunun heyecanı ve kitaba duyduğu sempati artıyor. Yazar bu kitabın yazılmasındaki etkenleri, "...babasını on yaşına girmeden yitiren oğluma babasını tanıtmak, taşımakta olduğu soyadının anlam ve sorumluluğunu daha iyi anlamasına aracı olmak, diğeri topraklarında doğmadığım halde babamın ülkesini irademle neden vatan olarak seçtiğimi açıklamak, bir aydın olarak kimlik arayışımın hesabını vermek..." (s.11) olarak özetliyor.

İşte bu amaçla yola çıkan yazar, ilk olarak doğum yeri olan Viyana ve çocukluğunun geçtiği İstanbul'da işleri yüzünden babasıyla çok sık görüşemeyen, alımlı bir aristokrat olan annesiyle pek samimiyet kuramayan bir kız çocuğu olarak okuyucunun karşısına çıkıyor. Ardından babasını kaybedip annesi ile ablasının yanına Budapeşte'ye taşınırken, hem bir dönemi kapatmanın verdiği sorumluluk hem de babasının ölümünden zamanında ve gerektiği şekilde haberdar edilmemenin verdiği gizli öfkelerle çocukluk dönemini kapatıyor. İlk gençlik yıllarını yaşadığı Budapeşte'de, hayal ettiği gibi okula giderken bir yandan da hiç tahayyül etmediği bir yoksullukla karşılaşılıyor. Tam bu ortamda, Avrupa basınından izlediği Atatürk Türkiye'si ona hayallerini kurduğu eğitimi hem parasız hem de eşit olarak sunuyor. Annesinin isteksiz davranmasıyla soluğu büyük elçinin karşısında alan Nermin Abadan-Unat kendisini Türkiye'de ve hatta Avrupa'da bile dönemin nerdeyse hiç bir genç kızının hayal bile edemeyeceği bir yadgınlukta buluyor.

Türkiye'ye doğru Orient Express ile çıktığı yolculuk Nermin Abadan-Unat'ı zorluklarla dolu fakat mutlu günlere götürüyor. 2. Dünya Savaşı dönemini birebir yaşayan yazar kitabında bundan ve dönemin Türkiye'sinden detaylı olarak bahsediyor. İzmir Kız Lisesi'ndeki mutlu günler, çok sevdiği halasını kaybedişi, İzmir'den ayrılışı, İstanbul Hukuk Fakültesi'ndeki günleri ve ardından gazetecilik yılları hep arkadaki dünya savaşı fonuyla birleşiyor. Bir aydından beklendiği üzere savaşın yazarın hayatındaki etkisi çok büyük oluyor.

Nermin Abadan-Unat savaşın son yıllarıyla üniversiteye geri dönüyor ve öğretim üyesi oluyor. Öncelikle lisansüstü öğrenimi için ABD'ye oradan da hem akademik hem de siyasi görevlerle Avrupa'ya sıklıkla seyahat eden yazarın ilk olarak "göç" ardından "kadın araştırmaları" ile ilgili eserleri Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca yayımlanıyor.

Sevgi dolu bir kalp, samimi bir dil, hayran kalınacak derecede entelektüel birikim ve keskin bir zekâ ile yazılan kitap, otobiyografiler için bir tehlike olan yalnızca belli kesimlerin anlayabileceği bir tarzdan uzak durarak, hem bir dönem kitabı hem de bir aydının özyaşam öyküsü olarak okunabilmekle beraber yalnızca bir kadının yolculuğu olarak da ilgi çekici bir hal alıyor. Geçmişte ve günümüzde kadının sadece fakir veya eğitimsiz bir aileden geldiği için değil, eğitilmiş ve varlıklı bir aileden gelse de yalnızca kadınların üzerinde bulunan toplumsal cinsiyetçi baskılar yüzünden de bilgiye ulaşmak için yaşadığı sıkıntıları anlatmakla kalmayan *Kum Saatini İzlerken*, hem Türkiye'nin hem de bilgiye ulaşmak için çok çabalayan fakat onu senelerce hiç bıkmadan usanmadan öğrencileriyle, meslektaşlarıyla saygı ve sevgiyle paylaşan, bir çok aydının yetişmesine katkıda bulunan değerli bir aydının yaşamöyküsüne ışık tutuyor.

*Bahçeşehir Üniversitesi, Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler

GEÇMİŞTEN GELECEĞE TÜRKİYE: ERMENİ MESELESİ VE AVRUPA'DA İRKÇILIK

Yorum: F. Sevinç Göral*

Açık Kriptolar: Ermeni Soykırım İddiaları, Avrupa'da İrkçılık ve Türkiye'nin AB Üyeliği, Gündüz Aktan. 2006, 311 sayfa. 16 YTL. Aşına Kitaplar- Turmeks Yayıncılık, Refik Belendir Sok. No:46/3 Y.Ayrancı- Ankara'dan sağlanabilir.

Geçmişte yaşanmış bir travma, bir ulusun varlığını ve kimliğini büyük ölçüde belirleme niteliği taşır. Bu çerçevede düşünülmesi gereken "1915 tehiri", Türkiye'nin ulusal kimliğini etkileyen önemli tarihsel olaylardan biri olmuştur. Ancak bu olayın etkisi 1950'lere gelinene kadar fark edilmemiştir. Osmanlı'dan koparak yeni bir kimlik oluşturan Türkiye için "Ermeni meselesi" geçmişe ait, ancak "bugün"ü olduğu kadar geleceği de belirleme potansiyeli taşıyan bir kalıntı olagelmıştır. Bu konunun özellikle Avrupa Birliği'ne (AB) üyelik sürecinde aşılması gereken bir engel olarak öne sürülmesi açıkça ortaya koymaktadır ki, "Ermeni Soykırım İddiaları" yalnızca geçmiş ve bugün için değil, aynı zamanda gelecek açısından da büyük önem arz etmektedir.

Diğer taraftan, Türkiye'nin uyguladığı iddia edilen ırkçılık kadar, Türkiye'nin AB üyeliği süreci içerisinde, Avrupa'da yabancılara, Müslümanlara ve Türklere yönelmiş ırkçılık da gün ışığına çıkmıştır. Dinsel farklılıklara dayandırılmak suretiyle ifade edilen "Türkiye'nin Avrupa kültürüne dahil olmadığı" söylemi, Avrupa'da güçlenirken bunun ardındaki ırkçılık Avrupa ve Türkiye kamuoylarında deşifre edilmemiştir. Kökenleri Ortaçağ'a uzanan Avrupa Protestan kültüründeki ırkçılık, yabancı ve farklı olanın toplumsal zihniyette insansı özelliklerinin yok edilmesi süreci, eskinin cadı avcılığı gibi şimdilerde bize ilkel gelen olgularda ortaya çıkmıştır. Bu olgu zaman içerisinde Çingenelere, eşcinsellere, Yahudilere, Müslümanlara ve Türklere yönelik hale gelmiş ve kılık değiştirmiştir. Şimdi Avrupa'nın kimliğindeki "öteki"nin dünya siyasetinde olup bitenlere etkisinin irdelenmesi gerekmektedir. Yahudi soykırımından sonra Avrupa kendi kimliğini sorgulamış ve istemediği ırkçı nüveyi dışlamıştır. Ancak gelinen noktada bunun beyhude bir çaba olduğu, Avrupa başkentlerinde dahi yabancılara, göçmenlere ve yoksullara yönelik saldırıların artmasından anlaşılmaktadır. Bu sebeple ırkçılığın kökeninin anlaşılması, yeni hedefinin ne olduğunun farkına varılması ve gerçekle yüzleşerek yeni politikalar üretilmesi gerekmektedir.

Gündüz Aktan, *Açık Kriptolar* adını verdiği kitabında Türkiye'nin dış politikasını ilgilendiren Ermeni soykırım iddiaları ve Avrupa'da ırkçılık konularını siyaset psikolojisi ve hukuk disiplininin gözlükleriyle yorumlayarak psikoterapide bir vakayı ele alır gibi, psikanaliz, hukuk ve

diplomasi bütçeçlerini üst üste koyarak dış politikada, gerçekliğin nasıl yarıldığını okuyucuya Ermeni sorunu ve Avrupa'daki ırkçılık temaları üzerinden göstermeye çalışmıştır.

Ermeni Soykırım İddiaları

Kitabın ilk bölümünde Ermenilerin, Batı Avrupa ülkelerinin ve Türklerin bilinçdışı grup psikolojileri incelenerek, Ermeni soykırım iddialarının yol açtığı çözümsüzlüğü nasıl etkilediği ortaya konur.

Son dönemde Türkiye'nin AB'ye aday ülke olmasından sonra Avrupa kimliği bir kriz yaşamaya başlamıştır. Holokost'tan sonra Avrupa kendi kimliğindeki ırkçılığı dışsallaştırarak kimliğini temizlemeye ve ırkçılığı dışarıda bırakan yeni bir kimliği AB çatısı altında yaratmaya çalışmış fakat tüm çabalara karşın, değişen pek bir şey olmamış, ırkçılık bilinçaltı düzeyde işlemeye devam etmiştir. Avrupa'da Türklere karşı olan ırkçılık iki nedenle hâlâ deşifre edilememiştir: Birincisi, Osmanlı'nın yıkılmasından sonra Türklerin dahi bir devlete sahip olmaları, ikincisi ise bir imparatorluğun devamı sayılmalarıdır. Aktan, kitabında, Batının içine sinmiş olan ırkçılığın modernleşmeden sonra kılık değiştirdiğini ifade etmiş, tarihsel olarak Türklerin Avrupa için "öteki" konumunda olduğuna değinerek, Ermenilerin kimliklerini ve çıkarlarını korumak için Avrupa'nın ırkçılığını kullandığını dile getirmiştir.

Kitapta, Ermeni soykırımı iddialarının bu psikolojik arka plan üzerinde inşa olduğu anlatılarak, Ermenilerin, kendi geçmişlerine ve seçilmiş travmalarına saplanıp kalmış, geleceğe ilerleyemeyen, psikolojik olarak gerilemiş, normalleşmek için "düşmanına" bağımlı hale gelmiş bir grup kimliğine sahip oldukları vurgulanmış, bu durumun çözümü neredeyse imkânsız hale getirdiği iddia edilmiştir.

Aktan'a göre, Türkler ise kendi tarihleriyle ve geçmişteki acı kayıplarıyla yüzleşmemektedir. Yine Aktan'a göre, Türkler gibi büyük gruplar, geçmişteki zaferlerini grup kimliklerini inşa etmek için seçmekte, kendi acılarını fark edip yas sürecini yaşayamadıkları için de toplum içinde ikiye bölünebilmektedir. Bu bölünme şöyle özetlenebilir: "Bir yandan başkalarının mağduriyetlerine aşırı empati duyarak kendi yaslarını diğerlerinin acıları üzerinden yaşamak, diğer yandan da başkalarının acılarına hiç empati kurmadan onları ötekileştirmek ve ben-sen ayrımını çoğaltmak". Gündüz Aktan'ın iddiasına göre bu bölünme Türk toplumunda Ermenilerin mağduriyet hislerine aşırı prim veren, diğer tarafta ise var olan düşmanlığı körükleyen iki farklı grubun oluşumuyla cereyan etmiştir.

Aktan, soykırım tanımının, 1948 Soykırım Sözleşmesinin 2. maddesinde, bir grubu politik ve askeri nedenlerle değil, "sadece o grup olduğu için önceden planlayarak yok etme" olarak yapıldığını, bir savaş suçunun soykırım olabilmesi için arkasında ırkçı bir saik olması gerektiğini

vurgulayarak, 1915 tehcirinin bir soykırım olamayacağını hukuksal arka planını okuyucuya sunmaya çalışmıştır. Bu tanımın Yahudi soykırımını temel alarak yasalaştırıldığını, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde Ermenilerin, Yahudilerin konumundan farklı olarak politik bir grup olduklarının, tehcir kararının askeri nedenlerle alındığının, dolayısıyla Ermenilerin tehcir edilmesi sırasında yaşanan trajedinin hukuken bir soykırım sayılmayacağını altını çizmiştir.

Avrupa'da Irkçılık

Açık Kriptolar kitabının ikinci bölümde ise Avrupa kültüründe Yahudi soykırımı sonrasında deşifre edilip cezalandırılan ırkçılığın aslında yok olmadığına dikkat çekilerek, farklı tezahürlerinin Türklere karşı gösterilmeye devam edildiği vurgulanmaktadır. Yazar, Türkiye'nin AB üyeliği sürecinin sağlıklı tamamlanabilmesi için, Türklere karşı Avrupa'da ortaya çıkan ırkçılığın kamuoyunda deşifre edilmesinin önemini ortaya koymaya çalışmıştır.

İrkçi grup bir hedef grubu bilinçdışı seçerek nefretini ona yönlendirmekte, bu yüzden kendi algılamasını ve hedef gruba yönelik saldırganlığı doğal ve normal kabul etmektedir. Hedef grubun kimliğine ait din, dil, kültür gibi özellikleri aşağılamak suretiyle, o grubun insansı özelliklerini zihinsel olarak yok ederek önyargıya dayalı bu nefreti meşrulaştırmak için sebepler icat etmektedir. Bu algı içinde hedef grubun insanlarını insan değil, aşağılık bir varlık, bir şeytan olarak algılamaktadır. Nefret, öfke ve iğrenme ise, ırkçı nüvenin duygusal gösterenleri konumundadır. Irkçılık kökensel olarak o grubun kimliği ile ilgili olduğu için değiştirmek neredeyse imkansızdır ve nihayetinde hedef grubu yoketme isteğine yol açmaktadır. Hedef grup ise kendisine yöneltilmiş aşağılanmaya ve saldırganlığa karşı kendini koruyamamakta, kendisine yapılan yansıtmaları içselleştirerek kendini aşağılık görmeye ve yapılan aşağılamayı hak ettiğini düşünmeye başlamaktadır.

Kitapta, batının kendi ötekisiyle olan sorununu çözemediği belirtilerek Avrupa kimliğinin kriz yaşadığına değinilmiş, batılı Hristiyan kültüründe geçmişten bugüne iyi-kötü, melek-şeytan ikiliğinin bulunduğu altı çizilmiş, kendi içindeki kötüyü sürekli dışarıya yansıtarak kendi kimliği içindeki iyiliği korumaya çalıştığı vurgulanmıştır. Kadınların cadı adıyla, eşcinsellerin sapkınlık kisvesiyle katledilmeleri, Yahudilerin aşağılık bir ırk olarak tümünden yok edilmeye çalışılması gibi korkunç olayların bu ötekileştirme ve ırkçılık dâhilindeki diğer psikolojik mekanizmalarla ilgili olduğu aşikardır. Gündüz Aktan batılı Hristiyan kültürde yerleşik olan bu ırkçı mekanizmaların Holokost'tan sonra diğer ötekilere doğru yer değiştirdiğini ifade ederek, son dönemde de Türklerin bu durumdan en çok etkilenen gruplardan biri haline geldiğini vurgulamaktadır. Yazara göre bu durum Türkiye'nin AB üyeliği önünde büyük bir engel niteliği taşımaktadır.

*Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
Siyaset Psikolojisi Uzmanı

SOSYAL BİLİMLERDE ETNİSİTE VE IRK

Yorum: Feryal Çubukcu*

***Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*, Semra Somersan. 2004, 230 sayfa, 13 YTL. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 75, İnönü caddesi no: 28 Kuştepe Şişli 34387 İstanbul adresinden sağlanabilir.**

Semra Somersan'ın *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk* adlı eseri 96 kaynakçanın taranmasıyla 14 bölümden oluşan ve içeriği itibari ile tüm okuyuculara hitap etmeye çalışan, gerekli görülen yerlerde verilen istatistiksel bilgilerin yanısıra, şemalar ile de bilgi aktaran, örneklem açısından zengin bir eser. Kitabın girişinde 6000 dil ve etnik grup olmasına karşın 200 ulus-devletin olduğuna değinen yazar, çeşitli yerlerdeki (45) etnik grupları belirtmektedir. İlk bölümde etnisitenin tanımı yapılırken, antik çağlardan başlayan bir etnisite tanımı bekleyen okuyucu şaşırtıcı bir biçimde 19.yy dan başlayan bir etnisite tanımı ile karşılaşmaktadır. Genellikle Alman ve Amerikan toplumbilimcilerin eserlerine dayanarak (Geertz, Glazer, Smith gibi) etnisite tanımlarını yapan Somersan bu tanımları "veri etnisite", "faydacı", "toplumsal", "mantıki seçim modeli" ve "postyapısalcı" olarak 5 ana başlık altında toplamıştır.

Eserde Türkçe'ye çevrilmeye çalışılan kavramlar, İngilizce orijinali ile yanyana verilerek anlaşılması daha kolay hale getirilmeye çalışılmış, fakat tam Türkçe olan kavram haritaları çizmekten uzak bir isimlendirme çabası gibi görünen bu davranış esere çeviri yapıldığı izlenimini vermiştir. Bu bağlamda, "poststructural"i "postyapısalcı", "ethnicity"i etnisite ya da "genocide"i genosit diye çevirmek ne dereceye kadar doğru bilinmez. Etnisite tanımlarını beş gruba ayırarak anlatan Somersan, daha çok Smith üzerinde durmaktadır. Smith kendisine isim veren, ortak bir tarih belleği olan, ortak dili konuşan, belli bir toprak parçasına sahip olan ve belli bir gelenek görenek yelpazesi olan gruplara etnik demektedir.

Etnisite sözcüğünün tanımlanmasından sonra ikinci bölümde ırk kavramına değinilmekte, önyargılar ile ırkçılık birbirinden ayırılmaktadır. Bu bölümde etnisite örnekleri Afrikalı Amerikalılar ile başlamaktadır. ırkçılık kavramı eski Roma ve Yunanda da bulunmasına rağmen Somersan'ın ırkçılık tanımı "Eski ırkçılık" adıyla 19.yy dan itibaren başlamaktadır. Bu bölümde bahsi geçen eski ırkçılardan bugüne yani son 200 yıl içerisinde değişen panorama okura yansıtılmaktadır. Genel olarak "ırkçılık" ve "ırk" kavramlarına değinilen bu bölüm Walker'in "modem", "çelişkili", "caydırıcı ve göze çarpmayan", "gizli", "polis", "kurumsal ırkçılık" olarak özetlediği, çeşitli ırkçılık tanımları ile sona ermektedir.

Üçüncü bölüm “Çoğunluk ve Azınlık Grupların Devlet Gözetimindeki Yaşamı: Demositeden Asimilasyona” adını taşımaktadır. Somersan “Ulus Devlet” yapısı içindeki bazı uygulamaları “genosit”, “demosit ve etnik temizlik”, “yasa zoruyla yalıtma ve ayrı yaşatma” (apartayd) ve “zorunlu uyum” altbaşlıkları ile geniş bir yelpaze içinde vermektedir. Bu bölümde “etnik temizlik” ile “soykırım” arasındaki farklılık örneklerle sunulmaktadır. Bugün dünyadaki çatışma ve savaşların çoğunun ulus devletler arasında değil, ulus devlet içindeki etnik gruplar arasında gerçekleştiğine dikkat çekilmekte, devlet eliyle gerçekleştirilen ölümlerin oranının (Somersan “demosit” diye çeviriyor) 169 milyon olduğu belirtilerek işin ciddiyetini gözler önüne seriliyor. Bu anlamda yaşananların yalnızca etnik gruplar arasında kalmadığı vurgulanmaktadır.

Ulus-devlet içerisindeki diğer etnisite uygulamaları olan “mevsim salatası”, “entegrasyon”, “çoğulculuk” ile “çokkültürlülük” kavramlarının tartışıldığı 4. ve 5. bölümlerden 12. bölüme kadar yazar incelemiş olduğu sosyolog ve eleştirmenlerin görüşlerinin bir çevirisini sunuyor gibi görünmektedir.

Yazarın belirttiğine göre Furnival çoğulculuğu iki durumda incelemektedir. Birinci durumda her etnik grup diğerlerinden ayrı yaşamakta, ikincisinde ise ayrı yaşamalarına rağmen, ekonomik açıdan birlik sergilemektedirler. Somersan çokkültürlülük konusunu anlatırken özellikle Rex ve Young’dan faydalanmakta, ekonomik adalet ile kültürel adalet arasındaki benzerliklere dikkat çekmekte ve etnik feminist kadın yazarlara atıflarda bulunmaktadır. Bu bağlamda çokkültürlülüğün liberal, radikal ve sol yorumlarına da yer vermektedir. Yazar bir yandan Goldberg ve Stiehm gibi sosyologların “çokkültürlülük tekkültürlülüğe yaraşiyor” görüşüne yer verirken diğer yandan da Homi Bhabha’nın “ortak değer ve proje olmadan da ulus devlet varlığını sürdürebilir” tezine dikkat çekmektedir.

Altıncı bölümde “kültürlerarası diyalog”, “tercihli eylem ve politika”, “çokdillilik”, “çokkültürlü eğitim”, “açık sınırlar”, “kota uygulamaları”, “esnek yapılanma” ve benzeri gibi çokkültürlülük parametrelerini sıralayan Somersan bu parametre dizgisinin etnisite sorununu çözmediğini ileri sürerken, “çokkültürlülüğe eleştiri yağmuru” ismini taşıyan bir sonraki bölümde sadece 4 sayfa süren bir yağmur yağdıran tek bir kişinin (Kagarlitsky) eleştiri yağmurunu arkasına almıştır.

Yazar kimlik konusuna değinerek kavramı “etnik milliyetçilik” ve “yurttaş milliyetçiliği” olarak incelemiş, “yurttaş milliyetçiliğinin” asimilasyona daha yakın olduğunu (değişik kültürlerin kaynaşması) ve etnik milliyetçiliğin ise ayırıcı olduğunu belirtmiştir.

“Göçler ve diasporalar” adını taşıyan 9. bölümde yazar diasporaları Cohen’in gruplandırmasına göre anlatarak “kurbanlaştırılma sonucu”

(Museviler), “Emperyal” (İngiliz tipi), “İşgücü” (Hintliler), “Ticari açıdan” (Çinliler) ve “Kültürel” (Karayıpler) olarak sınıflandırmıştır.

Gelecekle ilgili varsayımların yapıldığı 11. bölümde Somersan tamamıyla Beck’in fikirlerine yer vermektedir. Somersan’a göre, yeni dünya düzeninde ulusaşırı alanlar oluşacak, çokkültürlülük yerine üçüncü alan denilen uluslararası kültür gelecek, Afrika diasporası öne çıkacak, hem bireysel hem küresel dünya toplumu oluşacak ve Amerikan emperyalizmi yayılacaktır.

Etnisitenin, feminizmi böldüğünü belirten yazar, etnisitenin her grubun kendi içinde serpilip gelişmesine ve olgunlaşmasına yol açtığı için feministleri de kendi aralarında parçalandığını ifade etmiş ve Kürt kadınların çıkardığı dergilerin bu yüzden kısıtlı alanda kaldığını belirtmiştir.

Kitabını, haklar ve Amerika’nın başta Ortadoğu olmak üzere dünya politikasının, Afganistan ve Irak’taki olaylar ile etnisite konusunda ne kadar yıkıcı olduğu savı ile noktlayan Somersan, savaşın her şeyi yok ettiğini, hayatını kaybeden her birey ile dilin ve etnik grubun da yok olduğunu savunmaktadır.

*Yard. Doç. Dr.
Dokuz Eylül Üniversitesi
Eğitim Fakóltesi

ETNİK VE TOPLUMSAL KİMLİKLER NASIL OLUŞUR?

Yorum: Dr. Mehmet Seyfettin Erol*

***Etnik ve Toplumsal Kimlikler Nasıl Oluşur?*, Hasan B. Paksoy, Çeviren: Osman Karatay. 2005. 94 sayfa. Çorum: Karam Araştırma ve Yayıncılık**

“Tarihi kişiler değil, topluluklar yapar”. Kişiler, topluluklar üzerinde belirleyici ve sürükleyici olarak tarih yapmada öncü rol oynarlar. Tarihin oluşumunda bir öge olarak topluluğu düşündüğümüzde aklımıza ilk gelenlerden birisi de etnik yapılarıdır. Bu bağlamda her ne kadar tarihin işleyiş temelinde iktisadi yapıların, inanç sistemlerinin, fikir akımlarının vb.’nin bulunduğu şeklindeki savlar öne sürülse de, aslında hepimiz farkında olarak veya olmayarak etnik toplulukların, Türklerin, Almanların, Isaurialıların ve Paphlagonialıların. tarihini okumakta, öğrenmekte veya araştırmaktayızdır. Bu durum, etnik oluşumların, insanlık hayatında oldukça belirleyici ve üzerinde durulması gereken unsurlardan biri olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, eğer tarihi “etnoslar” yaptı ise tarihi anlamak için işe öncelikle etnosları inceleyerek başlamamız gerekmektedir. O halde, akla sırasıyla şu sorular gelecektir: etnik kimliklere nüfuz ederek veya denetim altına alarak tarihin işleyişini denetlemek mümkün müdür?, bu varsayımı gerçekleştirebilmek adına evrensel kurallar ve formüller var mıdır?

Sosyal bilimlerin, olayları ve olguları formüle etmeye pek sıcak bakmadığı, sevmediği, her toplumsal olgunun kendine has şartları ve bu şartlarda gelişen kendine özel sonuçları olduğu konusunda genel bir kanı mevcuttur. Fakat, birer organizma gibi, doğup büyüyen, davranan, tepki gösteren ve nihayet vakti gelince ölen etnik kimliklerin bu safhalarının formüllere indirgenerek incelenmesi ve bahsi geçen formüllerden bazılarının etnik kimliklerin yönetilmesi konusuna ışık tutması mümkün değil midir?

Bu sorulara cevap verebilecek yanıtları Prof. Dr. Hasan B. Paksoy’un “Etnik ve Toplumsal Kimlikler Nasıl Oluşur?” adlı kitabında bulmak mümkündür. Kitabın sunuşunda belirtildiği üzere Paksoy, “milletlerin”, daha doğru ifadeyle değişik seviyelerdeki etnik ve toplumsal toplulukların davranışları üzerine çalışan, uluslararası çapta saygınlığa sahip olan çok değerli bir bilim adamıdır. ABD’de yaşamını devam ettiren ve başta ABD olmak üzere dünyanın bir çok ülkesindeki saygın üniversitelerde çalışmış ve ders vermiş olan Paksoy, özellikle kültürel etkileşimler konusunda verdiği derslerin notlarının ve tüm dünyayı içeren araştırma ve karşılaştırmalarının sonuçlarının belli başlıklar altında formülleşebileceğini görmüştür. Bu aşamada ilginç ve cesaret isteyen bir yöntemle başvurmuş, daha önceki tüm araştırma notlarını ve sonuçlarını yakarak sadece her biri birkaç cümle ile akılda kalabilecek düşünceleri kaleme almıştır.

Paksoy'un ifadesiyle, dört farklı  niversitede "Dünya Tarihi ve Kültürlerarası Araştırmalar" dersleri verirken karşılaştığı "arifane  ğrenci soruları" bu sürece bir canlılık kazandırmıştır. Yine, kendi ifadesiyle, "Her bir paragraf o 'özel önerme'nin tartışmasında bir başlangıç noktası anlamına gelmektedir". Yazar iddiasına göre " z  almış, posayı yok etmiştir". Paksoy bu bağlamda münferit araştırma sonuçlarının bahsi geçen formüllere müdahale etmesini engellemek amacıyla bir iki istisna dışında,  rneklemeye başvurmamıştır. Yazar, tespitlerin örneklerinin bulunmasını okuyucuya bırakmış, "Bu alışma en uygun tarifile okuyucunun kendi seçeceği örneklerle ayrıntılarını geliştirebileceği bir iskelettir" ifadesi ile de bu görüşünü desteklemiştir. Bu ifadesiyle yazar, her önermesi için çok sayıda örnek bulunabileceğinden gayet emin bir tavır sergilemektedir. Böylece, yazarın, küçük bir hacme büyük bir işi sığdırmış olmanın rahatlığını yaşadığı sonucuna varmak mümkündür. Paksoy, "Kimliğin Kullanımı", "Resmi Kimlik", "Kimliğin Mayalanması", "Yönetim Kimliği", "Ticari Kimlik", "Kimliklerin Etkileşimi", "şirket Kimliği", "İnanç Sistemleri Kimliği", "Mozaik Kimlik", "Teknolojik ve Geleceğe Ait Kimlikler" ve "Gizli Kimlikler" başlıkları altında uçsuz bucaksız görünen konuları harmanlayarak aslında ne olup bittiğini birkaç cümle ile bize anlatmaya çalışmıştır.

Bu formüllerin, özellikle Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar açısından bakıldığında, etrafımızda olup bitenleri anlamada yol gösterici olacağı söylenebilir. Dünyanın ve çağın getirdiği sorunların ortasında bulunan, uzaklardan kopup gelen olumsuz dalgaların sahillere en fazla çarptığı ülkelerden biri konumunda bulunan Türkiye'nin, etnik siyasetlerin 19. yüzyılı aratmayacak derecede yeniden sahneye konuğu şu günlerde durumu kavraması elzem görünmektedir.

Bu şartlar altında, tarihin sosyolojik yorumlarına her zamankinden daha fazla ihtiyacımız olduğu görülmektedir. Bu noktada Karam Araştırmacılık ve Yayıncılık tarafından değerli araştırmacı Osman Karatay'ın nefis tercümesiyle Türkçe'ye ve Türk okuruna kazandırılan bu değerli eser çok daha büyük bir anlam kazanmakta, entelektüel alanda ve yayın piyasasında önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

- ASAM Türk Dış Politikası Uzmanı, mserol@avsam.org

Kitap yorumu/eleştirisi yazarken dikkat edilecek hususlar:

- Yorumun bir başlığı olmalıdır.
-  rnek: "Bir Tarihçinin  zel Hayatı"
- Yorumu yapan kişinin adı ve kurumu belirtilmelidir.
- Yazının en üstünde şu bilgiler bulunmalıdır:

Kitap adı

Yazar ya da derleyici

Yayın tarihi

Sayfa numarası

Kitabın fiyatı, yayıncı bildirmişse gönderme  creti

Yayıncının adı ve adresi

 rnek: *Kadınlarda  rt nme*, der. Nergis şuşat. 2004, 223 sayfa. 18 YTL. Tetragon Yayınları, Ağa  ırağı Sokak No: 8/3 Gümüşsuyu, 34427 İstanbul'dan sağlanabilir.

- Kitap yorumunda;

- Kitabın yapısı, kaç bölümden oluştuğu, bunların neler olduğu,
- Kitapta ele alınan konuların çok kısaca  zeti ve alanındaki  nemi
- Kitabın g cl  ve zayıf yanlarının (alana yaptđđ katkıları kadar sınırlılıklarının) değerlendirilmesi
- Kitabın ne tür okuyucuya hitap edebileceği konularında esaslı bilgi bulunması gerekmektedir.

6. Değerlendirme,  zet özellikleri değil yorum özellikleri taşınmalıdır. Ele alınan kitap tercihen kültür araştırmaları çalışması olmalıdır; değilse bile, yorumu yazan kişinin kitaba kültür araştırmaları merceğinden bakması, yani eleştirel ve sorgulayıcı davranması gerekmektedir. Yorum metinleri 1000 kelime civarında olmalıdır. Kitap adları italikle yazılmalı, yapılan alıntıların sayfa numarası verilmelidir.

bülten'de çıkması istenilen tarihteki sayının yayımlanış tarihinden en az iki ay önce ( rneğin, Nisan'da çıkacak olan sayı için en geç 01 şubat'ta), Gülbin Kıranoğlu'na (bultenkitapyorum@gmail.com) gönderilmelidir.

DENEYSEL...**Buçuk: Türkiye Çingeneleeri Üzerine Belgesel Film**

Suat Kolukırık*

Buçuk belgeseli, yüzlerce yıllık bir geçmişe sahip olmakla birlikte buldukları ülkelerde alt kültür grubu olarak görülen ancak, dilleri, gelenekleri ve kültürleriyle başlı başına bir millet olan Çingeneleer üzerine yapılmış bir çalışmadır. Bu çalışmayla şimdiye kadar, yalnızca müzikleri ve öteki kimlikleriyle çalışmalara konu olan Çingeneleerinin kültürlerini, yaşam felsefelerini, geçim kaynaklarını göstermek ve konu üzerinde yeniden düşünmeyi hedeflenmiştir. Zira, Türkiye’de genel olarak filmlere ve müziklere konu edilse de Çingene halkı üzerinde bilimsel araştırmaya dayalı çalışmalar yok denecek kadar azdır. Yapılan çalışmalar ise son derece sınırlı ve geneli açıklamaktan uzak kalmaktadır.

Belgesel, Türkiye sınırları içinde toplumsal dokunun farklı öğeleri olarak görülen, kısıtlı ve kulaktan dolma bilgiler nedeniyle dışlanan marjinal bir yaşam biçimini derinlemesine araştırmakta, Çingene gerçekliğini ortaya koymaya çalışmaktadır. Bu gerçeklik çerçevesinde film, Türkiye’deki Çingeneleerinin kapalı toplum yapısı ve kaynak yetersizliğinden doğmuş betimleyici bir bakış açısının ötesinde, Çingeneleerle ilgili sayısız soruyu içerden cevaplayarak, kültürel bir zenginliğin bütününe önyargıdan uzak tanınmasını sağlamaya çalışmaktadır. Çalışmanın yanıtlamaya çalıştığı sorular şunlardır: Çingeneleer kimdir? Nereden gelmişlerdir? Türkiye’de nerelerde ve ne koşullarda yaşarlar? Hangi dilleri konuşurlar? Hangi mesleklerde çalışırlar? Buldukları toplumlarda ne tür sorunlar yaşarlar? Göçebe yaşamla olan ilişkileri nedir? Hangi bölgelerde hangi isimlerle anılırlar? Buldukları bölgelerin toplumsal ve kültürel özelliklerinden ne derece etkilenirler?

Dilleri, müzikleri, dansları, inançları ve marjinal yaşam biçimleriyle buldukları toplumlarda farklı bir görüntü çizen Çingeneleer, tarih boyunca buldukları toplumlar tarafından yadsınmışlardır. Bunun bir sonucu olarak da, kendi kültür ve kimliklerini korumak amacıyla kapalı bir toplum yapısı oluşturmuşlardır. Bunun dışında inceleme ve araştırmaya açık olmadıklarından, Çingene gerçekliği dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye’de de yeterince bilinmemekte ya da ön yargılarla değerlendirilmeye devam etmektedir. Oysa onların renkli kimlikleri, içinde yaşadıkları toplumlar açısından kültürel bir zenginliktir ve toplumların kültürel zenginliği için bu kültürlerin yaşatılıp geliştirilmesi gerekmektedir.

Çingene Gerçekliği Nedir?

Bugün Çingeneleer sadece göçebe topluluklar olarak bilinmektedir. Oysa Çingene topluluklarının tümü göçebe olmadığı gibi, göçebe toplulukların

tümü de Çingene değildir. Tarihsel açıdan değerlendirdiğimizde, Çingenerler yaklaşık 9.yy'dan sonra açlık, kuraklık ve savaş gibi nedenlerle Hindistan'ı terk ederek İran'a gelmişlerdir. Küçük bir kesimi Rusya'ya oradan da Sibirya'ya göç etmiştir. Büyük bir kesimi de Anadolu üzerinden iki kola ayrılmıştır. Birinci kol Bizans döneminde İstanbul'a gelmiş ve oradan başta Bulgaristan, Romanya, Yunanistan, Yugoslavya, Macaristan olmak üzere Avrupa'nın bütün ülkelerine dağılmıştır. Balkanlara geçişleri çoğunlukla Osmanlı Türkleriyle birlikte olduğundan, zaman zaman Türk casusu gibi tanımlamalar da alabilmişlerdir. Çingenerlerin ikinci kolu ise, Güneydoğu Anadolu, Suriye ve Filistin'i geçerek Mısır üzerinden İspanya'ya geçen ve Avrupa'ya dağılan Çingene grubudur. Çingenerlerin göç yollarının Türkiye üzerinden geçmesi, gerek jeopolitik konum gerekse de Çingene nüfusu yoğunluğu bakımından önem taşımaktadır.

Dünyada yaklaşık olarak 50 ülkede ve 12 milyonun üzerinde Çingene nüfusunun yaşadığı bilinmektedir. Ancak kesin bir rakam belirtmek mümkün değildir. Zira Çingenerler, buldukları ülkelerde kültürel, sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı etnik kökenlerini ortaya koymaktan kaçınabilmektedirler. Türkiye'de ise ırk ayrımına dayalı bir nüfus istatistiği bulunmadığından, sayıları tam olarak bilinmemekte ve gayri resmi rakamlara göre de 2,5 milyon civarında Çingene yaşadığı belirtilebilmektedir.

Türkiye Coğrafyası içerisinde Çingenerler, Ege, Marmara ve Karadeniz bölgelerinde "Roman" olarak adlandırılırlarken, Erzurum, Artvin, Bayburt, Erzincan ve Sivas Çingenerleri için "Poşa", Van, Hakkari, Mardin ve Siirt Çingenerleri için "Mıtrıb", İç Anadolu Çingenerleri için "Elekçi", Akdeniz Bölgesindeki Çingenerler için "Arabacı" ya da "Manuş", Adana ve Osmaniye yöresindekiler için "Cono" tabiri kullanılmaktadır. Çingenerler, ayrıca yaptıkları mesleklere göre de "Bohçacı", "Çiçekçi", "Kalaycı", "Sepetçi", "Ayıcı", "Demirci", "Trampacı" gibi adlar alabilmektedir. Resmi dilde ise "Esmer Vatandaş" diye anıldıklarını görmekteyiz.

Belgeselin Künyesi:

Yapım	:Fikri Görsel Sanatlar, İstanbul.
Yapımcı	:Mehmet Ali Yılmaz
Danışman	:Yrd.Doç.Dr. Suat Kolukırık
Yönetmenler	:Haluk Arus / Elmas Arus

Takvim:

Senaryo Yazım :	01 Ocak 2004 – 30 Mayıs 2004
Geliştirme / Hazırlık :	05 Mayıs 2004 – 15 Temmuz 2004
Çekim :	17 Temmuz 2004 – 10 Ağustos 2006
Post-Prodüksiyon :	10 Ağustos 2006 – 20 Eylül 2006

Mekan ve Süreleri:

Marmara Bölgesi	15 gün
Ege Bölgesi	18 gün
Akdeniz Bölgesi	12 gün
İç Anadolu Bölgesi	12 gün
Karadeniz Bölgesi	14 gün
Doğu Anadolu Bölgesi	16 gün
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	11 gün
Yol, repo, yedek	25 gün
Toplam	123 gün

* Yard. Doç. Dr.
Süleyman Demirel Üniversitesi
Sosyoloji Departmanı

BİLDİRİ ÇAĞRILARI...

Avrupa için Edebiyat: Küreselleşen Dünyada Avrupalı Kimliği ve Avrupa Edebiyatı

İsveç

12 Mayıs 2007

Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerin edebiyatları hakkındaki bildiri önerilerinizi aşağıdaki adrese iletebilir ve ilgili web sitesinden sempozyum ile ilgili bilgilere ulaşabilirsiniz.

Posta Adresi: Anne Blondeel-Oman

Avrupa Bilim Kurumu

ESF Konferans Birimi

149. cadde Louise, Posta kutusu: 14

Tour Generali, 15. Kat

1050 Brüksel

Belçika

E-posta: ablondeel@esf.org

İlgili web sitesi: <http://www.esf.org/conferences/07230>

3. Kültürel Atlaslar Kongresi: Avrasya'da Yer ve Zaman

Moskova, Rusya

29 Mayıs - 1 Haziran 2007

Rusya Bilimler Akademisi tarafından 29 Mayıs - 1 Haziran 2007 tarihleri arasında düzenlenecek kongre için önerilerinizi 10 Mart 2007 tarihine kadar Kimberly Carl'a (kcarl@berkeley.edu) iletebilirsiniz.

İlgili web sitesi: <http://ecai.ras.ru>

Musevi Kimlikleri Dergisi

A.B.D.

Musevi Çalışmaları konusunda yazmak istediğiniz makaleler için detaylı bilgiyi editors@jewishidentities.org adresinden edinebilirsiniz. İlgili web sitesi: www.jewishidentities.org

1. Akdeniz Dilbilim Lisanüstü Öğrencileri Kongresi

Mersin, Türkiye
25-26 Ekim 2007

Mersin Üniversitesi'nde düzenlenecek olan kongre için dilbilim ile ilgili özetlerinizi 29 Haziran 2007 tarihine kadar aşağıdaki adrese gönderebilirsiniz.

Posta Adresi: Serap Yelkenaç
Mersin Üniversitesi
Fen ve Edebiyat Fakültesi
İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, Mezitli
Mersin/Türkiye
E-posta: mgm2007@gmail.com
Telefon: +90 324 361 00 01 – hat: 4676
İlgili web sitesi: <http://postgraduate2007.mersin.edu.tr>

Sözel Tarih - Diyalog Sanatı / Sözel Tarih Kongresi

Krakov, Polonya
8-10 Kasım 2007

Sözel tarih yöntemleri ve teorileri ile ilgili çalışmalara açık olan bu kongre için özetlerinizi aşağıda belirtilen adrese 31 Mart 2007 tarihine kadar iletebilirsiniz.

Posta Adresi: Marta Kurkowska
Tarih Enstitüsü
Jagiellonian Üniversitesi
ul. Golebia 13
31-007 Krakov, Polonya
Telefon: + 48 12 6631263
Faks: +48 12 4217710
E-posta: mart_ka@yahoo.com

Ortaçağ Tarihi Semineri

Columbia, A.B.D.
11-14 Ekim 2007

Londra ve Washington'daki Alman Tarih Enstitüleri'nin düzenleyecekleri seminer için Ortaçağ tarihine ilişkin bildiri önerilerinizi, özgeçmişiniz ve bir referans mektubu ile birlikte 1 Nisan 2007 tarihine kadar aşağıdaki adrese gönderebilirsiniz.

Posta Adresi: Alman Tarih Enstitüsü
1607 New Hampshire Caddesi N.W.
Washington D.C. 20009, A.B.D.
E-posta adresleri: b.thomas@ghi-dc.org
dietze@ghi-dc.org or
ploeger@ghil.ac.uk.

İlgili web sitesi: http://www.ghi-dc.org/conferences/mhs2007_cfp.html

Kültürel Buluşmalar ve Tarih Uygulamaları

Kopenhag, Danimarka
7-9 Kasım 2007

Carlsberg Akademisi tarafından düzenlenecek olan kongre için kültür ve tarih konulu bildiri önerilerinizi 1 Mayıs 2007 tarihine kadar aşağıdaki adrese iletebilirsiniz.

Posta Adresi: Küresel Tarih Kuzey Ağı
Aarhus Üniversitesi
Tarih ve Alan Çalışmaları Bölümü
Ndr. Ringgade
DK 8000 Aarhus C.
Telefon: +45 89 421111
E-posta: globalkulturhistorie@hum.au.dk
İlgili web sitesi: <http://www.globalkulturhistorie.au.dk>

Çokkültürlülük, Çoğulculuk ve Küreselleşme Kongresi

Wisconsin, A.B.D.

4-5 Ekim 2007

Wisconsin Barış ve Çatışma Çalışmaları Enstitüsü tarafından düzenlenecek olan kongre için bildiri önerilerinizi ve kısa özgeçmişinizi 8 Mart 2007 tarihine kadar aşağıdaki adrese iletebilirsiniz.

Posta Adresi: Dr. Deborah Buffton

Tarih Bölümü

Wisconsin--La Crosse Üniversitesi

La Crosse, WI 54601, A.B.D.

Telefon: +1 608 7858359

Faks: +1 608 7858370

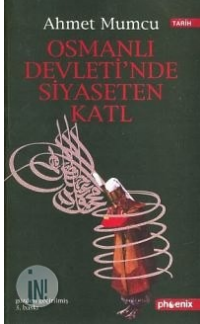
E-posta: [**MulticulturalismProposal@ScholarlyCalls.com**](mailto:MulticulturalismProposal@ScholarlyCalls.com)

ICANAS - Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi

10-15 Eylül 2007

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanlığı, Ankara

Medeniyetlerarası çok yönlü iş birliğinin gerçekleşmesine ve dünya barış ve bilimine katkı sağlamayı amaçlayan 38. ICANAS "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" parolasıyla dil bilimi, felsefe, maddi kültür, doğubilim çalışmaları, kültürel değişim ve hareketlilik, müzik kültürü ve eğitimi ve benzeri konularda bildiri özetlerini 31 Mart 2007 tarihine kadar kabul ediyor. Kongre sayfası: <http://www.icanas38.org.tr>

YENİ YAYINLAR...**Osmanlı Devletinde Siyaseten Katl**

Ahmet Mumcu

Phoenix Yayınevi, Şubat 2007

Osmanlı Devleti'nin tek ve mutlak egemeni olan padişah, kendi otoritesine yönelik en küçük bir sınırlama girişimi ya da kendisinin dışındaki bir otoritenin ortaya çıkmasını, iktidarını sürdürebilmek için, ortadan kaldırmak zorundaydı. Bunun tek ve en güvenli çaresi de, bu tür girişimlerde bulunan devlet adamlarını katlettirmekti. 15. yüzyıl ortalarına kadar mutlak otoritelerini henüz tam olarak kuramamış olan hükümdarlar, Fatih Sultan Mehmet'in, Vezir-i Azamı Çandarlı Halil Paşa'yı ortadan kaldırmasının ardından, siyaseten katl önlemine sıkça başvurur oldular.

II. Bayezid'in, döneminde oldukça güçlenen devşirme devlet adamları partisinin elebaşı olup, kendisini tehdit ederek istediğini yaptıran Arnavut devşirmesi Gedik Ahmet Paşa'yı katlettirmesiyle, devşirme diktatörlüğü kesin olarak sona ermiş ve artık "kul"lar, başka yollardan kendilerini kabul ettirme yoluna sapsmışlardı: İftira, entrika gibi yöntemlerle başa geçmek, yine bu yolla ortaklıkta hâkim olmak, fakat efendileri padişaha açıkça karşı gelmemek yolu...

Buna rağmen devşirme partisinin, kendi organı Yeniçeri Ocağı ile hükümet darbeleri yaptığı görüldü. Hükümdarı tahtından indirip yerine başka bir şehzadeyi padişah yapmak isteyen devlet adamları, isyancılar tarafını tutup bu saltanatın "haksız" olduğuna karar veren ulema, padişah hakkında ileri geri, ölçsüzce konuşan ve ona söven herhangi rütbedeki biri ile Sünni İslâm'a aykırı düşüncelere sahip olanlar, siyaseten katl yoluyla cezalandırıldı. Hangi hareketin isyan sayılacağını belirlemek konusunda geniş bir takdir hakkına sahip olan padişah, ulemeden aldığı fetva yoluyla siyaseten katlleri meşrulaştırdı.

Yeni Kitaya Osmanlı Göçleri ve Neticeleri

Adem Kara

IQ Kültür-Sanat Yayıncılık, Şubat 2007

Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda içine düştüğü buhranı aşamayan, bunalan, insanların umutlarına ışık tutan, yeni bir dünya idi Amerika kıtası. Elleri ne var, ne yoksa satan insanların umut tacirlerinin elinde düştükleri görüntü idi yaşadıkları aslında. Misyonerlerin Osmanlı topraklarında yaptıkları ve devamında başlanan o çok zor yolculuk ardından insanca yaşamın <<çok ötesinde>> para kazanmak için girişilen mücadele.

Araştırma'da Osmanlı ve ABD arşivlerinde bulunan elçilik yazışmaları, Amerika Birleşik Devletleri'nin nüfus sayımı kayıtları, Harvard Üniversitesinin Houghton Kütüphanesinde aslı ve Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi'nde de bir kopyası bulunan, bir zamanlar Türkiye'de geniş bir faaliyet sahasına sahip olan Amerikan Board misyonerlerine ait belgeler, Yenedünya'da hevesi kurulan umutları ifadeye çalışmakta. İnsanların bu göçe itilmelerinin nedenlerini, yollarda yaşadıklarını, devletin bunu engelleyebilmek adına hayata geçirmeye çalıştığı kuralları ve yerleştikleri bölgelerde oluşturdukları değerleri belgelerin ışığında ifadeetmeye çalışır.

Bulgaristan Türkleri Üzerine Araştırmalar

M. Türker ACAROĞLU

1999

Bulgaristan'da doğmuş ve ilk gençlik yıllarını orada geçirmiş olan M. Türker Acaroğlu'nun hazırladığı bu çalışma; 1939 yılından buyana 60 yıllık bir dönemde Bulgaristan'da yaşayan Türkler ile ilgili inceleme ve araştırmalarla ortaya konmuş makalelerden oluşmaktadır. Atatürk, Tarih, Dilbilim, Halkbilim, Nasrettin Hoca ve Etnografya gibi bölümlere ayrılarak düzenlenmiş bu kitap Bulgaristan Türkleri hakkında ortaya konmuş önemli bir kültürel çalışmadır.

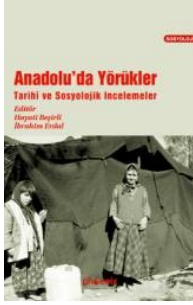
Osmanlı Barışı

İlber Ortaylı

Timaş Yayınevi, Şubat 2007-03-08

İlber Ortaylı'nın Osmanlı ekseninde geliştirdiği tarihçilik çizgisinden bir demet. Kitapta 'Osmanlı Barışı' merkezde olmak kaydıyla Osmanlı aydınından hoşgörüle, Türk aile yapısı ve son asırda uğradığı dejenerasyonun boyutlarından Osmanlı saraylarının 19. yüzyılda geçirdiği değişimlere; medresenin son güneşi dediği Cevdet Paşa'nın Avrupa tarihini nasıl okuduğundan, Tanzimat'ın tarikatlara bakışına ve nihayet tarihten gelen marazi taraflarımızın yoğun olarak analiz edildiği, çok yönlü bir çaba ile karşılaşacaksınız.

Tarihçiliği sürekli yapılan bir antrenmana benzeten Ortaylı'nın, tarihin şaşırtıcı uçlarına açtığı yeni menfezleri olarak da görebilirsiniz Osmanlı Barışı'nı.

Anadolu'da Yörükler - Tarihi ve Sosyolojik İncelemeler

Editör: Hayati BEŞİRLİ-İbrahim ERDAL

Yörükler, Anadolu ve Rumeli'de göçebe olarak yaşayan, geçimlerini hayvancılıkla sağlayan ve mevsimlere göre ova veya yaylalarda kurdukları çadırlarda oturan “cesur, muharip, iyi yürüyen, eli ayağı sağlam” gibi manaları ifade eden ismi almış Oğuz Türkleridir. XI. yüzyılda Orta Asya'dan göç eden Oğuzların bir kısmı Anadolu'nun İslâmlaştırılıp Türkleştirilmesi sırasında yerleşik hayata geçerek Türkmen adını almış bir kısmı da göçebe hayatını sürdürüp Yörük ismiyle anılmıştır.

Bugün eski hayat tarzlarını devam ettiren, göçebe olarak yaşayan Yörükler, Toroslar' da belirli yaylak ve kışlaklarında hâlâ yaşam sürmektedir. Bu Yörük teşekkülleri Orta Asya'dan getirdikleri gelenekleri bugün hâlâ devam ettirmektedir. Bu çalışma Orta Asya'dan günümüze kültür birikimlerimizden eserler veren Yörüklerin önemine bilimsel bir vurgu yapabilmek amacıyla hazırlanmıştır.

Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği

İlke Boran- Kıvılcım Yıldız Şenürkmez
2007

Bu kitapta çoksesli Batı müziği tarihi, Antik Yunan'dan günümüze uzanan süreç içinde, genel hatlarıyla sunulmuştur. Belli başlı dönemler, önemli besteciler ve yapıtları, müziğin karmaşık konuları yalın bir dille açıklanmaya çalışılmış, Batı müziğinin bir bütün içinde anlaşılmasına çaba gösterilmiştir. Türkiye'de modernleşme sürecinde çoksesli müziğin gelişimine, öncü bestecilere ve yapıtlarına, kısa da olsa, yer verilmiştir. Çoksesli müziğin tarihsel serüveninin ele alındığı bu çalışma müzisyenler, müzikseverler, öğrenciler ve bütün meraklılar için bir başvuru kaynağı oluşturma girişimidir.

Sinema Manifestoları

Şenol ERDOĞAN
Altıkırkbeş Yayın (Sinema Kitapları Dizisi)
İstanbul, Ocak 2007

1916'lı yıllarda Fütürist Sinemacılar, 23'lerde "sine-göz"cü Vertov, Hollywood'un kutsal ağaçlarını 8mm'lik baltalarıyla parçalayan 40'ların ilk "newyorker"ları, 60'larda geleneksel Alman sinemasının kalıplarından boğulmakta olan Yeni Alman Sineması yaratıcıları, seks, balgam, küfür ve dahi şiddetsiz bir sinemanın sinema olamayacağını savunan ihlal sinemacıları, "hayatı bilebilmek için, ölümü safra dolu mesanede düzmeniz gerekir ve bunun her pislik dolu anını sevmeniz gerekir..." düsturu ile yola çıkan "şizoid" sinemacılar ve nihayetinde dijital videodan internet filmciliğine değin uzanan yeniçağın güçlü, kuralsız çocukları...

Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi

Derleyen: Alim Arlı, Emrah Göker, Güney eğin,  mit Tatlıcan

Editör: Kıvanç Koçak, Tanıl Bora

İletişim , Ocak 2007, İstanbul

Günümüz sosyolojisini ve kuramlarını en derinden etkileyen isimlerin başında kuşkusuz Fransız sosyolog Pierre Bourdieu gelmektedir. 2002’de hayatını kaybeden Bourdieu’nün sosyolojinin, antropolojinin ve felsefenin gündelik hayatla ilişkileri üzerine temellendirdiği düşünceleri, birçok sosyal bilimci için ilham kaynağı olmayı sürdürüyor ve daha uzun zaman da s rd receğe benziyor.

Yerli ve yabancı akademisyenler tarafından kaleme alınan makalelerden oluşan bu kapsamlı derleme Bourdieu’n n hayatını, düşünce sistemini, özellikle disiplinlerarası bir yaklaşım kullanarak yarattığı “habitus”u ve diğer kavramlarını daha yakından tanımak için çok önemli bir kaynak. Üstelik sadece “güzelleme” dolu bir kitap değil elinizdeki; Bourdieu’ye eleştirel yaklaşan, eksikliklerini, açmazlarını da ortaya koyan makalelerin de yer aldığı bir alışma.

Bourdieu’n n kendi yazdığı makalelerinin ve Türkçe’de yayımlanmış Bourdieu eserlerinin de topluca verildiği Ocak ve Zanaat, Bourdieu sosyolojisine giriş yapmak isteyenler için olduğu kadar konu üzerinde derinleşmek isteyenler için de önemli bir kaynak. Çoğu kimse tarafından “20. yüzyılın son büyük sosyoloğu” olarak değerlendirilen, sadece bir düşün adamı olarak değil “eylemci” yanıyla da dikkat çeken Bourdieu’ye dair her şeyi birarada bulabileceğiniz titiz bir alışma...

DUYURULAR...

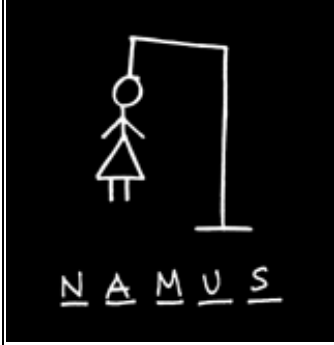
5. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali

10-18 Mart 2007- İstanbul (Fransız Kültür Merkezi ve İtalyan Kültür Merkezi salonları)

24-25 Mart Ağrı

30-31 Mart Diyarbakır

7-8 Nisan Van

Festivalin bu yılki teması 'namus'! Festival filmleri *Kadınların Sineması*, *Namus ve Türkiye* ve *Kadınlardan Kıssalar* bölümlerinde toplanmışlar. Ayrıca, *Medyadan Yeşilçam'a 'Namus'* ve *Namus* başlıklı paneller ve yedi kadın fotoğrafçının katılımıyla gerçekleştirilen *Kadınların Gözünden Kadınlar* isimli sergi (25 Mart–8 Nisan tarihleri arasında Tütün Deposu'nda) festival kapsamında yer alıyor. Festival programına www.filmmor.com sayfasından ulaşılabilir.

86 Kadın 86 Yapıt

Çekirdek Sanat Atölyesi

8.03.2007-21.03.2007

Aralarında İzmir, Ankara, Sivas, Eskişehir, Bursa, Antalya, İstanbul, vb. illerden sanatçıların bulunduğu toplam 86 kadın sanatçının katıldığı *86 Kadın 86 Yapıt Kadın* başlıklı sergi ekirdek Sanat Atölyesinde...

<http://www.cekirdeksanat.com>

26. Uluslararası Film Festivali

31 Mart-15 Nisan 2007

Festival programına <http://www.iksv.org/film/> sayfasından ulaşılabilir.

'Anın' 'sanat'a dönüştüğü sergi Leica Galeri Türkiye'de

İstanbul Fotoğraf Merkezi

01.02.2007-24.03.2007

Tarlabaşı Bulvarı, No:272, Beyoğlu, Tel: (212) 238 11 60

Dünyanın yedi önemli şehrinde yer alan ve sadece dünyanın saygın fotoğrafçılarının eserlerinin sergilendiği Leica Galerilerin sekizincisi, İstanbul'da efsane fotoğrafçı Sebastião Salgado'nun 'INDIA' sergisi ile kapılarını açıyor. Serginin küratör'l ğ n  ise L lia Wanick Salgado  stlendi.

Magnum Fotoğrafları ile Türkiye

17 şubat 2007 - 20 Mayıs 2007

İstanbul Modern Sanat Müzesi

İstanbul Modern Sanat Müzesi, dünyanın en önemli fotoğraf ajanslarından Magnum Photos'un Türkiye ile ilgili fotoğraflarını ilk kez bir araya getirerek kapsamlı biçimde sergiliyor.   bölümden oluşan sergi, farklı ülkelerden ve değişik kültürlerden gelen 16 usta fotoğrafçının 1940'lardan günümüze uzanan geniş bir zaman dilimi içinde ve farklı dönemlerde ülkedeki deneyimlerinden ve bireysel duyarlıklarından beslenerek oluşturdukları "Türk hik yeleri"ni yansıtıyor. www.istanbulmodem.org

 l m n n 50. yılında Sadri Maksudi Arsal (1878-1957)

13 Mayıs 2007 Pazar

Tarık Zafer Tunaya

Erken Cumhuriyet döneminde ulus inşa sürecine büyük katkıları bulunmuş devlet adamı, bilim adamı ve düşünür Sadri Maksudi Arsal (1878-1957),  l m n n 50. yılı dolayısıyla İstanbul Belediyesi tarafından bir günlük bir toplantı ile anılacaktır. Açılış konuşmasının Halil İnakık tarafından yapılacağı toplantıda Kemal Karpat, Ahmet Mumcu, Ahmet Ercilasun, Nadir Devlet gibi bilim adamları, gazeteci Taha Akyol ve ülke dışından Salavat Iskhakov, Cevdet Minullin ve Sefika Devlet-kildi ile başka konuşmacılar, Arsal'ın çalışmalarının çeşitli yönlerini yansıtacaklar. Daha fazla bilgi için tel.: +90 (212) 272 01 44 ya da +90 (212) 292 2229.

Cengiz Han Sergisi Kapsamında Konferans Dizisi

S.Ü. Sakıp Sabancı Müzesi'nde (SSM), "Cengiz Han ve Mirasçıları – Büyük Moğol İmparatorluğu" sergisi kapsamında bir dizi konferans düzenlenecek. 14 Şubat – 30 Mart 2007 tarihleri arasında Çarşamba ve Cuma günleri saat 19:00'da gerçekleştirilecek program dahilindeki oturumlar, müze biletiyle ücretsiz izlenebilecek. Sabancı Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Halil Berktaş'ın danışmanlığında tasarlanan program Asya, Ortadoğu ve Anadolu'nun kültürel, politik ve sosyolojik tarihine farklı bakış açıları sunacak.

Sakıp Sabancı Müzesi, <http://muze.sabanciuniv.edu>

Ali Emiri Efendi ve Dünyası Sergisi

24 Ocak 2007 - 1 Temmuz 2007

Pera Müzesi ve İstanbul Araştırmaları Enstitüsü salonları

Geçmişin kültür mirasının, özellikle de bu mirasın kolayca yok olabilecek bazı kırılğan parçalarının zamanın tahribine uğramadan günümüze ulaşabilmiş olmasını, bütün hayatlarını bu nesnelere toplamaya, korumaya ve gelecek kuşaklara aktarmaya adanmış bir dizi adsız kahramana borçluyuzdur çoğunlukla. Pera Müzesi ve İstanbul Araştırmaları Enstitüsü salonlarında iki bölüm halinde açılan Ali Emîrî Efendi ve Dünyası sergisi, işte bu insanlardan birinin sıradışı serüvenine ışık tutan bir sergi. Çöken imparatorluğun yıkıntıları arasından toplayıp yaşamı boyunca titizlikle koruduğu, sonra da kendi kurduğu Millet Kütüphanesi'ne bağışladığı ferman, kitap ve hatların yanısıra Ali Emîrî Efendi'nin "kültür insanı" kimliğini öne çıkaran özel eşya ve belgeleri arasından yapılmış bu derleme, onun tutkuyla bağlandığı bir dünyaya heyecan verici bir yolculuk niteliği taşıyor.

Metis Edebiyat Okumaları

Garajistanbul

Tomtom Mah. Yeni Çarşı Cad. Kaymakam Reşat Bey Sok. No:11/A 34433

Tel: (212) 244 44 99

Yazar ve müzisyen, yazılanı birlikte, yeniden okuyor. Son on yılda Avrupa sahnelerinin önemli etkinliklerinden biri olarak yazar-okuyucu ilişkisine yeni bir bakış açısı getiren müzikal okumalar garajistanbul'da. Müzikli okumalar, çoksesli, çok dilli ve çok renkliliğe ait yeni bir alan açıyor. Bu alan yeni bir seyir, yeni bir dinleme kültürü oluşturmayı hedefliyor. Metis Edebiyatın yazarları birlikte okumak istedikleri müzisyenlerle düet yapıyor.

İTERNET SİTELERİ...

TESEV Uluslararası Konferans Raporu ve Tebliğleri

TESEV'in Aralık 2006'da İstanbul'da yapmış olduğu uluslararası yerinden edilme konferansının raporu ve tebliğleri TESEV'in internet sitesinde eklenmiştir. "Türkiye'de ve Dünyada Yerinden Edilme: Uluslararası İlkeler, rnekler ve Çözüm nerileri" adlı konferans TESEV Demokratikleşme Programı'nın "lke İçinde Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın Yeniden İnşası ve Toplumsal Rehabilitasyon" projesi kapsamında 4-5 Aralık tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Konferans raporunun Türkçe'si ve İngilizcesi TESEV'in internet sitesinde mevcuttur. Bu siteden ayrıca konferansta yapılan sunumlara yapıldıkları dilde (İngilizce ya da Türkçe) ulaşılabilir. Katılımcılar konferans sonrasında tebliğlerine son halini vermişlerdir. Bu metinler şu anda eviri aşamasındadır. eviriler tamamlandığında tüm tebliğler İngilizce ve Türkçe olarak TESEV'in internet sitesinde yer alacaktır.

Konferans raporu için:

http://www.tesev.org.tr/etkinlik/yerinden_edilme_konf_rapor.php

Konferans tebliğlerine ulaşmak için:

http://www.tesev.org.tr/etkinlik/yerinden_edilme_kof_sunumlar.php

Konferans programına ulaşmak için:

http://www.tesev.org.tr/etkinlik/konf_4_5aralik_2006_prg.php

KÜNYE

bülten, Kültür Araştırmaları Derneği tarafından, sanal ortamda ve ücretsiz olarak üç ayda bir yayımlanır.

ISSN 1302-924X,   Ocak-Mart 2007, Sayı 27
Kültür Araştırmaları Derneği,
İnebolu Sok. No:9/4 Set st -Kabataş/ İstanbul
Tel/Faks (212) 292 22 29
<http://www.kulturad.org>

KAD adına sahibi

Gönül Pultar
gpultar@kulturad.org

İdari İşler Koordinatörü

şule Tarakçioğlu
suletar@kulturad.org

Editör

Nazan Haydari Pakkan
Maltepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Sinema ve TV Bölümü
nazanhaydari@yahoo.com veya nazanhaydari@maltepe.edu.tr

Çeviri ve Haberler

Derya Ağış
deryaagis@e-kolay.net

Kitap Yorumları

Gülbin Kıranoğlu
bultenkitapyorum@gmail.com

Kültür Araştırmaları Derneği, disiplinlerarası bilimsel bir yaklaşımla, tarihsel ve karşılaştırmalı kültürel araştırmalar yaparak kuram ve yöntemler geliştirmek, uygulamaya yönelik çalışmalar üstlenmek ve desteklemek amacıyla 1999 yılında oluşan Türkiye Kültür Araştırmaları Grubu'nun devamı olarak 2005'te kurulmuştur.

Derneğin etkinlikleri konusunda bilgi almak ya da temasa geçmek için <http://www.kulturad.org> adresine, *bülten*'in daha önceki sayılarına ulaşmak için http://www.kulturad.org/id_43 adresine başvurulabilir.